

Uvjerenja i pravila korištenja televizije u svakodnevnim aktivnostima

Petrokov, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:851535>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-04**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TEA PETROKOV

**UVJERENJA I PRAVILA KORIŠTENJA TELEVIZIJE U SVAKODNEVNIM
AKTIVNOSTIMA**

Diplomski rad

Pula, travanj 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

TEA PETROKOV

**UVJERENJA I PRAVILA KORIŠTENJA TELEVIZIJE U SVAKODNEVNIM
AKTIVNOSTIMA**

Diplomski rad

JMBAG: 03030571336, redovita studentica

Studijski smjer: Integrirani preddiplomski i diplomski učiteljski studij

Predmet: Medijska kultura

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Kristina Riman

Pula, travanj 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tea Petrokov, kandidat za magistra primarnog obrazovanja, ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Tea Petrokov

U Puli, 27. travnja 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Tea Petrokov dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom *Uvjerenja i pravila korištenja televizije u svakodnevnim aktivnostima* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 27. travnja 2021. godine

Potpis

Tea Petrokov

Zahvaljujem obitelji i prijateljima na pruženoj pomoći i podršci tijekom studiranja. Posebno se zahvaljujem izv. prof. dr. sc. Kristini Riman na svim korisnim savjetima tijekom pisanja diplomskoga rada i dečku koji je prolazio sa mnom kroz sve teške, ali i sretne trenutke.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	7
2. MEDIJ	8
2.1. Uloge medija	8
2.2. Medijski utjecaj.....	9
2.3. Medijska pismenost.....	9
3. TELEVIZIJA	11
3.1. Povijest televizije.....	11
4. TELEVIZIJA KAO MEDIJ	13
4.1. Zbog čega ljudi vole gledati televiziju	13
4.2. Različiti načini gledanja televizije	14
5. DJECA I TELEVIZIJA.....	15
5.1. Kako djeca doživljavaju televiziju.....	15
5.2. Recepcija televizijskih sadržaja s obzirom na dob	16
5.3. Specifičnosti dječje recepcije filma	17
5.3.1. Parcijalno razumijevanje filma.....	17
5.3.2. Miješanje stvarnosti i fikcije	17
5.3.3. Poistovjećivanje s junacima filma	18
5.3.4. Otklon od filmskoga junaka i filma u cjelini	18
5.3.5. Unošenje vlastitih misli i osjećaja u filmske sadržaje	18
6. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI GLEDANJA TELEVIZIJE	19
6.1. Pozitivni učinci gledanja televizije.....	19
6.2. Negativni učinci gledanja televizije	20
7. AKTIVNO RODITELJSKO POSREDOVANJE U KORIŠTENJU MEDIJSKIH PLATFORMI.....	22
8. ISTRAŽIVANJE	24

8.1. UVOD	24
9. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	26
10. ZADACI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA	26
10.1. Zadaci	26
10.2. Hipoteze istraživanja	26
11. METODA.....	28
11.1. Sudionici	28
11.2. Mjere socioekonomskog statusa	32
11.3. Mjere	34
11.4. Postupak	36
11.4.1. Detaljan opis promjena na bazi	36
11.4.2. Statistička analiza	37
12. REZULTATI.....	38
12.1. Izrada i metrijske karakteristike Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije	38
12.2. Sociodemografske karakteristike sudionika i obrasci korištenja televizije	45
12.3. Povezanost između vremena kojeg dijete provede u različitim aktivnostima i roditeljskih obrazaca korištenja televizije	47
12.4. Situacije u kojima je djetetu dozvoljeno ili poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja	50
13. RASPRAVA.....	52
14. ZAKLJUČAK	54
LITERATURA.....	55

1. UVOD

Mediji su preuzeli veliku ulogu u našem životu. Tisak, radio, televizija i internet postali su dio naše svakodnevnice. Skoro svaki dan čitamo, slušamo radio, gledamo televiziju i koristimo se internetom. Iako Internet postaje sve popularniji, možemo se složiti s činjenicom da većina ljudi na kraju poslovnog dana poseže za daljinskim upravljačem kako bi upalili televizor. Televizor se najčešće upali kako bismo nakratko zaboravili sve obaveze i probleme ili čisto iz navike zbog toga što volimo da televizija radi u pozadini veći dio dana. Svi se mogu složiti s činjenicom da televizija okuplja obitelj i poziva ju na zajedničko druženje. Ona nas vodi na mjesta koja ne možemo osobno posjetiti, ali i uči o običajima ljudi iz drugih krajeva svijeta.

S obzirom na novi i užurbani način života, ljudi često provode dane na radnom mjestu ili su zaokupljeni drugim obavezama zbog čega nemaju dovoljno vremena da se posvete djetetu. Iz tih razloga ono često provodi svoje slobodno vrijeme pred TV ekranom.

Ovaj diplomski rad sastoji se od dva dijela, teorijskog i istraživačkog. Teorijski dio usmjeren je na medije i medijsku pismenost, pojavu televizije, utjecaju televizije na dijete, recepciju televizijskih sadržaja, pozitivne i negativne učinke gledanja televizije te na važnost aktivnog roditeljskog posredovanja prilikom korištenja medijskih platformi. U drugom dijelu diplomskog rada nalazi se istraživanje na temu navika i pravila gledanja televizije učenika razredne nastave i njihovih roditelja u svakodnevnim aktivnostima prije, ali i tijekom epidemije uzrokovane virusom COVID-19.

2. MEDIJ

Medij je riječ latinskog porijekla, a nastala je od riječi medium što u prijevodu znači sredina, polovina (Jurčić, 2017). U *Leksikonu radija i televizije* (2016: n.p.) pojam medij označava „sredstvo za prijenos poruka, vijesti, obavijesti i sl., obično širokomu krugu ljudi“. Pojam medij vuče svoje korijene još od početka formiranja društvenih zajednica koje su imale potrebu za javnim priopćavanjem informacija (Marić, 2003).

Medije je moguće podijeliti u dvije skupine: tradicionalne i nove. Tradicionalne medije čine novine, časopisi, radio i televizija dok nove medije čini internet zajedno sa svim sadržajima do kojih možemo doći uz pomoć novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Navedene medije također je moguće podijeliti i prema osjetilima kojima primamo informacije na auditivne (radio), vizualne (tisak) i audiovizualne (internet i televizija) (Ciboci i sur., 2018).

2.1. Uloge medija

Mediji mogu informirati, obrazovati i zabavljati. Velikom brzinom mogu informirati djecu i odrasle o aktualnim događajima zajednice u kojoj žive, ali i o događajima širom svijeta. Oni pružaju informacije o problemima zajednice i društva, ukazuju na moguće propuste te potiču korisnike na pozitivno djelovanje (Brusić i sur., 2015). Kada je riječ o informiranju, tada mediji trebaju biti istinoljubivi i objektivni te izbjegavati senzacionalistički pristup informacijama (Ciboci i sur., 2018). Medijski sadržaji mogu biti namijenjeni i obrazovanju. Djeca mogu učiti strane jezike, ali i učiti o drugim kulturama diljem svijeta. U dječjim životima je, osim informativne i obrazovne uloge medija, važna i ona zabavna. Zabavni medijski sadržaji omogućuju djeci da se opuste, ali treba imati na umu da određeni televizijski programi nisu uvijek poželjni medijski sadržaji zbog prikazivanja nasilja kao središnjeg elementa (Brusić i sur., 2015).

2.2. Medijski utjecaj

Glavni je cilj medija zadovoljiti čovjekovu potrebu za obavještanjem o društvenim procesima i događanjima. Putem medija se prenose edukativni, zabavni i informativni sadržaji koji imaju utjecaj na svakog pojedinca (Jurčić, 2017). Postoje pozitivni i negativni medijski utjecaji.

Positivni medijski utjecaji su informiranje, zabava, učenje, izražavanje i komuniciranje (Letinić i sur., 2016). Također, mediji pomažu djeci u razumijevanju globalnih pitanja poput bolesti, ratova, siromaštva, nuklearnih prijetnji i sl. Zahvaljujući medijima, djetetovo znanje može se provjeravati na ugodniji način od tradicionalnog ispitivanja, a to je igrom (Subrahmanyam i sur. 2000 navedeno u Đuran i sur. 2019).

Negativni utjecaji medija su sljedeći: izloženost nasilju u medijima, prikaz stereotipa (npr. rodnih ili nacionalnih), promoviranje nerealnih standarda ljepote, prerana izloženost scenama seksa i pornografiji te poticanje djece na konzumerizam (Letinić i sur., 2016). Također, negativni utjecaji medija su izazivanje ovisnosti o njihovoj konzumaciji, vršnjačko nasilje i opasnosti od iskorištavanja raznih vrsta (Jerčić, 2020). Ne zna se jesu li negativni utjecaji medija kratkoročno ili dugoročno štetni, a u posebno osjetljivom položaju se nalaze mlađa djeca koja ne mogu razumjeti da svaki prikaz na ekranu nije stvaran (Letinić i sur., 2016).

2.3. Medijska pismenost

Ljudi su u današnjem svijetu okruženi brojnim informacijama. Zbog toga je iznimno važno razviti aktivni pristup odabiru izvora informacija i vještine kritičke analize. Primatelji poruka, čitatelji i gledatelji koji se jezikom tržišta nazivaju konzumentima, moraju znati izabrati izvore informacija te kritički promisliti o informacijama koje pružaju mediji kako ne bi postali samo pasivni primatelji tih informacija. Često je izloženost medijima i izvorima informacija nekontrolirana i događa se automatski. Upravo je zbog toga medijska pismenost izuzetno važna jer razvija vještine svjesnog odlučivanja o izlaganju medijskom sadržaju i kritičku analizu medijskog sadržaja. Ona pomaže ljudima da se koriste pozitivnim utjecajima medija, ali isto tako pomaže i u sprječavanju mogućih štetnih utjecaja medija (Letinić i sur., 2016). *Medijska pismenost je*

sposobnost analiziranja i povećanja utjecaja aktivnog praćenja medijskih sadržaja kako bi osoba postala aktivniji građanin (Aufderheide, 1993).

U priručniku Medijska pismenost (Cesi, 2016) navodi se da medijska pismenost pomaže razviti kritičko mišljenje, razumjeti kako poruke koje mediji prenose oblikuju našu kulturu i društvo, identificirati medijske strategije, prepoznati kako vlasnici medija oblikuju sadržaj, prepoznati tehnike uvjeravanja koje se upotrebljavaju, prepoznaju pristrane i pogrešne informacije, dijelove koji nisu jasno izrečeni, ocijeniti medijske poruke prema vlastitom iskustvu, vještinama, vjerovanjima i vrijednostima, kreirati i distribuirati vlastite poruke te se založiti za medijsku pravednost (Letinić i sur., 2016:16).

3. TELEVIZIJA

Riječ televizija potječe od dviju riječi. Od grčke riječi tele koja znači daleko i latinske riječi visio koja označava prikaz (Ciboci i sur., 2018).

Kako navodi Trstenjak (2006:79) *televizija je postala svakodnevna potreba suvremenog čovjeka kao kruh naš svagdašnji. Dostupna svima, televizija je svojom čarolijom opčinila mnoge: stare i mlade, djecu i odrasle. Pred njom provode puste sate bez obzira na dnevne obveze i obzire. Televizija utječe na naše društveno stanje, uvjetuje životni ritam, stvara ljudima potrebe i sukobe. Smatraju je najsnažnijom i najutjecajnijom među medijima. Ne govori se bez razloga: Što nije na televiziji, nije se ni dogodilo.*

U nastavku je naveden kratak povijesni pregled razvoja televizije.

3.1. Povijest televizije

Paul Nipkow je izumitelj koji je prvi postavio temelje za razvoj televizije. Nipkowljeva osnovna ideja televizije se sastojala od rastavljanja slike na predajniku na mnogo pojedinačnih točaka, koje elektronski prijenosnik u prijamniku ponovno sastavlja u jednu sliku. Godine 1884. Nipkow prijavljuje svoj pronalazak „elektronskog teleskopa“ u patentnom uredu u Berlinu (Košir i sur., 1999).

Katodno-oscilografsku cijev je prvi napravio Ferdinand Braun 1897. godine. Potpuna elektronska televizija je prvi put predstavljena široj javnosti 1931. godine na izložbi u Berlinu. Idućih godina se učestalo emitirao televizijski program u najrazvijenijim državama, a prvi počeci razvoja televizije u Hrvatskoj povezani su s Josipom Lončarom, profesorom Tehničkog fakulteta u Zagrebu. Godine 1930. konstruirao je prijamnik kojim je uspio primati televizijske signale postaja u Londonu i Berlinu. Svoja je saznanja odlučio objaviti 1937. godine u brošuri *O suvremenoj televiziji* (Košir i sur., 1999).

Zagrepčani su se prvi put susreli s televizijom 1939. godine. Te je godine na Zagrebačkom velesajmu velik broj posjetitelja mogao pratiti desetominutni televizijski program zahvaljujući nizozemskoj tvrtki *Philips*, koja je u jednom od paviljona postavila

televizijski studio. U desetominutnom programu su sudjelovali domaći pjevači, glumci i umjetnici, a reporterka je objavljivala detalje o radu sajma. Prvo emitiranje eksperimentalnog televizijskog programa u Hrvatskoj započelo je 1956. godine. U izlozima grada postavljeno je oko trideset televizijskih prijamnika koji su omogućili Zagrepčanima da prate prijenos programa austrijske televizije. Pokusno emitiranje Televizije Zagreb iz vlastitog studija započelo je iste godine (Košir i sur., 1999).

Emitiranje televizijskog signala u boji u sustavu PAL krenulo je 1966. godine. Program se emitirao iz Italije, točnije iz studija Talijanske radiotelevizije u Rimu izravnom vezom preko Učke. Nekoliko godina kasnije, utemeljen je na Elektrotehničkom fakultetu u Zagrebu i prvi kolegij nazvan *Televizija*. Kolegij je utemeljio profesor Zlatko Smrkić te tako omogućio školovanje prvih diplomiranih inženjera stručnjaka za televizijsku tehniku. Godine 1969. objavljuje i udžbenik *Uvod u televiziju*. Godine 1972. započelo je povremeno eksperimentalno emitiranje Drugog programa Televizije Zagreb. Godine 1990. uvodi se teletekst kao stalna televizijska usluga. Iste godine je u Prisavlju bila puštena u rad i prva odašiljačko-prijamna satelitska postaja, a Radiotelevizija Zagreb preimenovana je kao Hrvatska radio-televizija. Za vrijeme Domovinskoga rata uništen je središnji odašiljač na Sljemenu te su se programi odašiljali s pričuvnih lokacija. Uvođenje komercijalnih televizija na regionalnoj i lokalnoj razini započinje 1990-ih. Nova TV je bila prva hrvatska komercijalna televizija s nacionalnom koncesijom koja je s emitiranjem započela 2000. godine, a RTL kreće s emitiranjem 2004. godine (Hrvatska enciklopedija, 2020).

4. TELEVIZIJA KAO MEDIJ

Televizija je postala regulator obiteljske svakodnevnice. Može umanjiti sukobe među ukućanima i ponuditi rješenja složenih životnih situacija. Ona je u našim domovima stvorila novi način komunikacije, okupljanja i druženja (Mikić, 2001). Televizija privlači gledatelja u svoju prividnu stvarnost, tako da gledatelj vidom i sluhom doživljava slike na ekranu i osjeća da je u središtu zbivanja događaja koje dočarava ekran (Košir i sur., 1999).

4.1. Zbog čega ljudi vole gledati televiziju

Laniado i Pietra (2005) iznose četiri razloga zbog kojih je televizor u kući ili stanu najčešće uvijek uključen.

Primarno je obilježje televizije njezina sveprisutnost i lako rukovanje. Nije potrebno znati čitati, platiti ulaznicu ili umetati kasete i ploče. Kako bi se moglo uživati u gledanju televizije potreban je samo jedan „klik“.

Televizija posjeduje moć hipnoze. U kinu se prizor može pratiti od jedne točke do druge. Na televiziji se prizor mora pratiti na ekranu malih dimenzija koji prisiljava koncentraciju pogleda. Televizija ide na jednostavne i jake osjećaje poput ljubavi, mržnje i strasti kako bi zainteresirala gledatelje. Ritam priče obogaćen je brzim promjenama situacija. Tako televizija stvara užitak i prisiljava gledatelja na poistovjećivanje s viđenim.

Televizija također pomaže ljudima da se opuste. Znanstvena istraživanja su dokazala da gledatelji tijekom emocionalno neangažiranih emisija mogu upasti u razinu duboke opuštenosti. Takva razina duboke opuštenosti podrazumijeva maksimalno smanjenje otkucaja srca i potrošnje energije. Potrošnja energije može iznositi 63 kcal na sat, što je manje nego tijekom uobičajenog odmora. Osjećaj opuštenosti nestaje u onom trenutku kada ugasimo televizor.

4.2. Različiti načini gledanja televizije

Laniado i Pietra (2005) navode tri glavna načina kako ljudi gledaju televiziju: TV kao strast, TV kao zakrpa i TV kao tapete.

Kod načina gledanja TV kao strasti dijete uključuje televizor kako bi pogledalo točno određenu emisiju. Ne može propustiti odabrani sadržaj, niti tolerira išta što ga može ometati: buku, braću, zadaću, prijatelje i roditelje. U ovom slučaju televizija zaokupi svu djetetovu pozornost te se ono tijekom gledanja ni na što ne obazire.

Kod načina gledanja TV-a kao zakrpe, dijete gleda televiziju iz dosade. Interes za programe ne postoji te ispred ekrana obavlja druge stvari: jede, prepisuje zadaće, telefonira i preskakuje s jednog programa na drugi s ciljem da se pronađe nešto zanimljivije.

Kod načina TV kao tapete, televizija se pali prilikom ulaska u stan kako bi ona radila u pozadini dok se po stanu ili u kući obavljaju druge stvari: zadaća, pranje zubi, objed, čeka se večera, dolazak prijatelja i slično.

5. DJECA I TELEVIZIJA

Fascinacija djece televizijom postepeno raste od rođenja pa sve do puberteta kada se zanimanje seli na medije koji su izvan kuće, primjerice, za kino (Mikić, 2001). Televizija je primarni medij koji zanima djecu, a razlog tome je velika ekspanzija televizijskih programa te činjenica da skoro svako kućanstvo posjeduje barem jedan televizijski prijamnik (Mikić, 2002). Konkurencija televiziji su donekle računalne igrice, no to je uvijek kratkotrajno zanimanje, koje posebice ovisi o tempu pojavljivanja novih sadržaja. Prekomjerno gledanje televizije za današnju djecu je sasvim normalna pojava. Pred ekranima prosječno provode od jednog do tri sata dnevno. Mladi vole televiziju zbog humora, neustrašivih junaka i akcije. Od televizije očekuju zabavu, relaksaciju, zanimljivost, napetost, poistovjećivanje s junacima, otkrivanje novih svjetova i sl. To je sve ono što zadovoljava njihovu mladenačku znatiželju. U ranijoj dobi od televizijskih žanrova najviše pridaju pažnju crtanim serijama i filmovima, a kako rastu, pažnju usmjeravaju na junake iz života, koji su uvjerljiviji, realističniji, a ne samo nadmoćni. Komedijski je žanr kojeg vole i cijene u svim razdobljima njihovoga života. Krajem osnovne škole dječacima su i dalje akcijski prizori u crtanim filmovima najzanimljiviji dok ih djevojčice smatraju dječjim serijama. U tom razdoblju više preferiraju filmove obogaćene emocijama i melodramatičnošću (Mikić, 2001).

5.1. Kako djeca doživljavaju televiziju

Često se misli da prizori koje djeca vide na ekranu ne utječu na njihovu psihu jer nisu stvarni nego izmišljeni. Međutim, i djeca starija od osam godina nisu uvijek u stanju razlikovati maštu od stvarnosti. Oni su uvjereni da filmski likovi predstavljaju sebe, odnosno da ne glume prema zadanom tekstu. Djeca imaju poteškoća u razumijevanju onoga što vide na televiziji iz sljedećih razloga: nemaju jasan koncept prostora i vremena te je njihov način razmišljanja konkretan. Sve ono što vide na televiziji je za njih stvarno te se radnja prikazana na TV-ekranu zbiva u prostoriji gdje se nalazi televizor. Njihov je način razmišljanja konkretan i sve što vide na televiziji doslovno tumače. Ne sumnjaju u to da vještice mogu letjeti ili medvjedići govoriti. Također smatraju kako su „filmske smrti“ stvarne (Laniado i Pietra, 2005).

Film se intenzivnije doživljava što se više osjetila dodiruju. Odrasli najviše cijene filmove koji se tehnički savršeno izvedeni za razliku od djece kojoj tehničko savršenstvo nije uopće važno. Djeca najveću pozornost pridaju pokretu i priči. Ako se na ekranu pojavi opasna scena, tada djeca u istom trenutku zatvaraju oči. Nadalje, glasove, glazbu i šumove doživljavaju puno intenzivnije nego odrasli, a nerijetko se dogodi da prilikom slušanja „opasne glazbe“ zatvore i uši (Mataušić, 1992).

5.2. Recepcija televizijskih sadržaja s obzirom na dob

Način shvaćanja televizijskih sadržaja kod djece mijenja se s njihovim odrastanjem. Smatra se da djeca u dobi od pet do osam godina mogu početi razlikovati fikciju od stvarnosti. Tada postaju svjesni toga da nisu svi sadržaji koje gledamo na televiziji stvarni te da likovi u crtanim filmova ne postoje u našem svijetu (Brusić i sur., 2015).

Brusić i sur. (2015) ističu značajke dječje recepcije televizijskih sadržaja što ih je navela i objasnila Wendy L. Josephson.

Djecu do 18 mjeseci starosti privlače televizijski sadržaji koji posjeduju brze izmjene scena, svjetla i zvukova. Ona u toj dobi nisu sposobna razumjeti radnju televizijskog sadržaja. Istraživanja govore da djeca mlađa od dvije godine ne bi smjela gledati televiziju jer može usporiti njihov kognitivni razvoj.

Djecu od 18 mjeseci do treće godine sve više privlači televizija. Tada su sposobna učiti verbalno i neverbalno ponašanje pomoću televizijskih ekrana, ali samo ako su sadržaji prikazani na jednostavan način (jednostavna pozadina i animacije te ponavljanje ključnih scena).

Djeca u životnoj dobi od tri do pet godina počinju prepoznavati televizijske žanrove. Neka djeca će u toj dobi primijetiti promjenu žanra (poput reklama tijekom crtanih filma), ali neka će i dalje sve to smatrati cjelinom. Također ne razlikuju stvarne i fiktivne likove te smatraju da televizijski junaci, poput Batmana i Supermana, postoje i u stvarnom životu. Dije le likove na dobre i loše. Loše likove prepoznaju po neprivlačnom izgledu. Nadalje, djecu te dobi privlače nasilni sadržaji zbog glasne glazbe i brze izmjene scena, ali nisu sposobna shvatiti pati li netko zbog takvih djela i je li počinitelj zbog istih kažnjen.

Djeca od šest do jedanaest godina razumiju radnju televizijskih sadržaja, razliku između fiktivnih i stvarnih sadržaja. Također sve veću pažnju pridaju vizualnim prikazima. Sada su sposobna shvatiti je li netko zbog nasilnih djela kažnjen te često glavne uzore pronalaze među likovima i televizijskim zvijezdama.

Djeca od dvanaest do osamnaest godina su u potpunosti sposobna razlikovati izmišljene i stvarne događaje. Starija djeca sve više sumnjaju u stvarnost televizijskih sadržaja i puno se rjeđe identificiraju s likovima nego mlađa djeca.

5.3. Specifičnosti dječje recepcije filma

Težak (2002) spominje pet karakteristika dječje recepcije filma: parcijalno razumijevanje filma, miješanje stvarnosti i fikcije, poistovjećivanje s junacima filma, otklon od filmskoga junaka i filma u cjelini te unošenje vlastitih misli i osjećaja u filmske sadržaje.

5.3.1. Parcijalno razumijevanje filma

Djeca često izjavljuju da su razumjeli dugometražni film, iako taj film prelazi granice njihove receptivne sposobnosti. Ona razumiju svaki pojedini prizor, ali ne povezuju niti shvaćaju njihove uzroke i posljedice. Pamte samo prizore koji su po sadržaju bliski dječjoj psihi. Iz tih razloga primanje filmske fabule ostaje površinsko. Do dubljega poniranja u filmsko tkivo djeca dolaze s vremenom, i to postupno: od jednostavnijega ka složenom.

5.3.2. Miješanje stvarnosti i fikcije

Djeca također brkaju fikciju i stvarnost. Pred ekranom mogu doživljavati bolne šokove, što može negativno utjecati na cjelokupan živčani sustav.

5.3.3. Poistovjećivanje s junacima filma

Poistovjećivanje s junacima filma je sljedeća karakteristika dječje recepcije filma. Djeca se s junacima u filmu smiju, uživaju, raduju, ali i strepe, žaloste te plaču. Junaci filma postaju uzori koji se oponašaju u stvarnom svijetu. Prihvata se njihov pogled na svijet, oponaša govor, hod te odijevanje. Često se događa kako filmski negativac osvoji simpatije mladih. Ne treba panično zabranjivati filmove sa simpatičnim negativcima. Osiguranju pozitivnoga djelovanja i suzbijanju negativnih utjecaja više će pridonijeti filmska kultura učenika.

5.3.4. Otklon od filmskoga junaka i filma u cjelini

Djeca se mogu distancirati od filma zbog nesimpatičnoga lika. Dječacima tijekom napuštanja djetinjstva ideali postaju odrasli muškarci, jaki, mudri, vješti, nadmoćni svojoj okolini. To su sve karakteristike koje oni ne posjeduju, ali vruće priželjkuju. Takav otklon od filma zbog neprihvatljivoga junaka javlja se i među odraslima. Međutim, za otklon od filma u cjelini ne mora uvijek biti s razlogom nesimpatična ličnost, već to mogu biti i manje važne sitnice poput naslova koji govori jedno, a priča sasvim drugo. Otkloni od filma se mogu izbjeći filmskom naobrazbom i pripremanjem gledatelja za film koji će mu se prikazati.

5.3.5. Unošenje vlastitih misli i osjećaja u filmske sadržaje

Tijekom gledanja filma djeca se poistovjećuju s junacima i ponekad im pripisuju osobine koje u filmu nisu bile viđene. Tako na primjer simpatičnog junaka mogu proglasiti poštenim kad on to i nije, sposobnijim i hrabrijim nego što jest samo zato što svoje želje projiciraju u njega i onda ih i vide u njemu. To njihovo projiciranje vlastitih sadržaja može se jako dobro iskoristiti i za razvijanje mašte. Tako djeca mogu nadograditi, mijenjati i preoblikovati filmsku fabulu.

6. POZITIVNI I NEGATIVNI UČINCI GLEDANJA TELEVIZIJE

Mediji mogu imati pozitivan ili negativan učinak na djecu, a kakav će taj učinak biti ovisi o tome kako će konzumenti pristupiti određenom mediju. Roditelji, vrtić i škola moraju naučiti djecu da ne ostanu samo pasivni promatrači, nego da aktivno vrednuju sve informacije koje primaju u okolini (Mlinarević, 2004).

6.1. Pozitivni učinci gledanja televizije

Gledanje televizije kod djece potiče na bolje shvaćanje perspektive, slaganje pojedinačnih slika u seriju jedne radnje, smisao za simbolično značenje itd. Brojna istraživanja govore o tome da se uz pomoć televizije informacije puno brže pamte. Djeca mogu temeljitije i intenzivnije učiti ako istovremeno slušaju i gledaju u sliku. Međutim, kakav će učinak imati medij na djetetov način mišljenja ovisit će o razgovoru koji slijedi nakon sadržaja koji će se djetetu prikazati (Mataušić, 1992).

Televizija omogućava djeci gledanje dječjih programa, edukativnih emisija, dokumentaraca i primjerenih animiranih filmova. Ona pruža velik broj informacija o svijetu u kojem živimo. Također potiče razvoj intelektualnih sposobnosti poput slušanja, razumijevanja i pamćenja. Djeca mogu, gledajući primjerene televizijske sadržaje, naučiti slova i naučiti čitati. Kvalitetan televizijski sadržaj omogućava djetetu da širi svoje horizonte, upoznaje ljudske vrijednosti i raznolikosti (Hercigonja, 2019).

Film pruža djeci i obilje emocija koje su svakako od velike važnosti. Posredstvom filma djeca razvijaju empatiju te bolje razumijevanje postupaka drugih ljudi preko glavnih likova u filmu. Putem filma dijete promatra i uči neke od mogućih ishoda situacije tako što se razmišlja kako bi ono reagiralo na mjestu junaka. Gledanjem filmova nesvjesno se razvijaju određene misaone sposobnosti kao što su percepcija ili opažanje te koncentracija i vizualna memorija. Također se razvijaju i ostali oblici mišljenja: indukcija, apstrakcija, sinteza, analiza i sl. (Mikić, 2001).

6.2. Negativni učinci gledanja televizije

Godine 1999. Američka je Akademija za pedijatriju objavila rezultate istraživanja koji pokazuju da bi djeci ispod dvije godine starosti trebalo zabraniti bilo koju vrstu zabave koja se odvija na ekranu. Također, navode kako djeca bilo koje životne dobi ne bi smjela imati televizor u sobi jer televizija negativno utječe na rani razvoj mozga. Autori istraživanja iz časopisa *Pediatrics* otkrili su kako je djetetova rana izloženost televiziji povezana s naknadnom pojavom poremećaja pažnje koji se javlja u dobi od sedam godina, a simptomi koji se javljaju podudaraju se s dijagnozom ADHD-a. Tvrde kako bi se zabranom gledanja bilo kakvih zaslona u formativnom razdoblju razvoja mozga mogao umanjiti rizik pojavljivanja ADHD-a kod djece (Sigman, 2010).

U američkom časopisu za ljudsku genetiku (*American Journal of Human Genetics*) objavljeno je Međunarodno istraživanje koje navodi kako je pojava kratkovidnosti povezana s gledanjem televizije. U zemljama u kojima djeca više borave pred ekranima, veća je učestalost kratkovidnosti (Sigman, 2010).

Djeca koja u svojim sobama imaju televizor mogu izgubiti i do mjesec dana sna na godinu. Manjak sna utječe negativno na fizičko i mentalno zdravlje djece. Školski uspjeh je također ugrožen kod djece koja posjeduju televizor u sobi zbog manjka sna. Belgijski znanstvenici tvrde kako djeca koja posjeduju televizor u sobi idu kasnije spavati. Također navode kako su djeca koja previše gledaju televiziju puno umornija. Nadalje, studija o spavanju s Oxforda pokazuje kako su djeca koja posjeduju televizor u sobi puno zahtjevnija od djece koja ne posjeduju televizor u sobi. Djeca s televizorom u sobi su često pospana i razdražljiva (Sigman, 2010).

Istraživanje profesorice Marice Herman-Giddens i britanska studija sa Sveučilišta Bristol navode kako danas jedna od šest djevojčica u pubertet ulazi do osme godine. Do nedavno su glavni krivci bili sljedeći: genetsko nasljeđe, kemikalije ili prehrana. Sada glavnim krivcem smatraju televiziju zbog povećanog broja prizora neprimjerenog ponašanja koji potiču seksualnu zrelost kod djevojčica koje se nalaze u predpubertetnom razdoblju (Sigman, 2010).

Smatra se da gledanje televizije usporava rad dječjeg metabolizma. Zanimljiva je činjenica kako rezultati jednog istraživanja pod nazivom *Učinci televizije na dječji metabolizam: potencijalna pretilost kao posljedica* govore kako je metabolizam djece i

adolescenata bio u većoj mjeri sporiji dok su gledali televiziju nego dok su samo odmarali. Također, navode kako televizija ometa izvor pažnje zbog čega mozak prestaje pratiti unutrašnje znakove koje mu tijelo šalje o tome da je sito. Jedna studija govori o tome kako i sam pogled na ukusnu hranu može pojačati stvarnu glad. U tom trenutku tijelo pojačava otpuštanje dopamina povezanog s osjećajem zadovoljstva. Televizija jako deblja i stoga je ona „dobar“ način da ljudi obole od dijabetesa tipa 2 (Sigman, 2010).

Američko psihološko udruženje (American Psychological Association) ističe kako rezultati svih istraživanja ukazuju na to da postoji povezanost između gledanja nasilnih prizora i agresivnog ponašanja kod djece. Međutim, ako je djetetova komunikacija s obitelji kvalitetna, ako mu obitelj nudi alternative umjesto gledanja televizije, manja je vjerojatnost da će ono biti izloženo nasilnim scenama (Laniado i Pietra, 2005).

Postoje tri različite vrste posljedica koje uzrokuju nasilne scene. Prije svega, dijete koje promatra nasilne scene na televiziji ima puno veću mogućnost da se tako i ponaša. Kao drugo, kod mlađe djeca je moguća pojava straha i mišljenja da su žrtve nekog nasilja. Naposljetku, djeca koja su dugi niz godina izložena nasilnim scenama postaju ravnodušna na nasilje (Laniado i Pietra, 2005).

7. AKTIVNO RODITELJSKO POSREDOVANJE U KORIŠTENJU MEDIJSKIH PLATFORMI

Termin aktivnog roditeljskog posredovanja u korištenju medijskih platformi odnosi se na komunikaciju roditelja s djecom o sadržajima koje će gledati i zašto, o sadržajima koje su gledali i kako su ih razumjeli te o sadržajima koji nisu primjereni za njihov uzrast. Važno je da roditelji tumače, pojašnjavaju i raspravljaju s djecom o programskim sadržajima koji se pojavljuju na televiziji. Djecu treba upoznati s računalnim, montažnim i filmskim efektima. Također je važno pojasniti svrhu i motivaciju pojedine vrste programa. Brojna istraživanja ukazuju na to da je aktivno posredovanje roditelja povezano s pozitivnim ishodima korištenja medijskih sadržaja, poput lakšeg razumijevanja sadržaja, učinkovitijeg učenja uz pomoć televizije te razvijanja kritičnosti prema ponuđenim sadržajima. Aktivno posredovanje roditelja povezano je i sa slabljenjem potencijalno štetnih učinaka televizije, poput neprimjerenih sadržaja, promidžbenih programa i slično (Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Hoće li učinak medija biti pozitivan ili negativan ovisi o tome kako se roditelji koriste pojedinim medijem. Dijete će teško razumjeti štetnost pretjeranog gledanja televizije ako roditelj cijeloga dana ne ispušta daljinski upravljač (Mikić, 2004).

Roditelji bi trebali preporučiti zanimljive programe i s djecom donositi odluke o tome što će se gledati i kada (Kuterovac Jagodić i sur., 2016). Mnogim je roditeljima teško izabrati emisije koje bi htjeli da njihova djeca tijekom slobodnog vremena gledaju budući da ni oni sami nemaju dovoljno vremena pogledati emisije za djecu i odlučiti se za one najbolje (Mikić, 2004).

S djecom treba razgovarati o medijskim sadržajima koje gledaju. Treba otkriti što je to djeci zanimljivo u određenom medijskom sadržaju, što misle o temi te kako tumače događaje i postupke likova. Također treba ukazati na neprimjerenost nekih tvrdnji, scena i postupaka likova. Važno je razgovarati i o osjećajima i raspoloženju koje izazivaju određeni sadržaji. Ako dijete vidi neprimjerene i uznemirujuće sadržaje na televiziji, roditelji bi trebali iskoristiti tu priliku za objašnjenje potencijalne štetnosti takvoga sadržaja. Djecu treba upozoriti i na to kada su prikazani sadržaji na televiziji stvarni, a kada izmišljeni. Problem najčešće predstavljaju programi koji izgledaju kao dokumentarni, ali su u suštini glumljeni sa scenarijem ili intervencijama produkcije. Važno je objasniti koje stvari ljudi mogu zaista učiniti, a koje ne mogu. Istraživanja

pokazuju kako djeca mogu imati pozitivnije stavove o agresivnom ponašanju ako roditelji ne komentiraju negativno medijsko nasilje. Adolescentima treba ukazati na sadržaje koji potiču rasnu, spolnu, seksualnu, nacionalnu diskriminaciju ili diskriminaciju po bilo kojoj drugoj osnovi. Također je važno ukazati i na sadržaje koji promoviraju neprimjereni stil života. Kod djece bi trebalo razvijati tzv. *potrošačku pismenost* koja će uključivati tumačenje namjere i svrhe oglašivanja. Trebalo bi s djecom razgovarati o postupcima i tehnikama koje oglašavanje i tržišno komuniciranje koriste da nešto prodaju (Kuterovac Jagodić i sur., 2016).

8. ISTRAŽIVANJE

8.1. UVOD

Svijet u kojem živimo nezamisliv je bez masovnih medija bez obzira na rasu, imovinsko stanje pojedinca ili obrazovanje (Malović, 2007). Čitatelji novina, gledatelji televizije, slušatelji radija te korisnici interneta neprestano primaju izuzetno veliku količinu informacija (Malović, 2005). Brojna istraživanja tvrde kako se televizija smatra najjačim masovnim medijem na svijetu uz internet. Unatoč pojavljivanju interneta, televizija je svoju prisutnost zadržala zahvaljujući neprestanom razvoju slike, zvuka, programa i oblika (Ilišin i sur., 2003, navedeno u Hercigonja, 2019). Djeca su od svoje najranije dobi okružena različitim medijima. S navršenih godinu dana 41% djece gleda televiziju dok dodatnih 36% počinje gledati televiziju s navršene dvije godine života (Ciboci i sur., 2014). U posljednjim desetljećima bilo je puno istraživačkih napora koji su pružili uvid u neke od načina kako televizija utječe na dječji život. Sva istraživanja nude sličan zaključak, tvrdeći da televizija utječe na sve aspekte djetetova razvoja. Medijsko okruženje postojalo je sve složenije pa su djeca danas izložena većem broju kanala, različitim sadržajima, izražajnim tehnikama i tako dalje. To se odvija gotovo svugdje: u njihovom domu, u vrtiću, u šoping centrima pa čak i u čekaonici kod doktora. Zajedno s klasičnim televizorom i televizijskim sadržajima, moderno djetinjstvo je nezamislivo bez mobilnih telefona, računala, interneta, igraćih konzola, DVD-a i tako dalje. Unatoč takvoj širokoj raznolikosti, televizija je i dalje ostala najistaknutiji medij u životu predškolskog djeteta (Rideout, Vanderwater & Wartela, 2003 navedeno u Blanuša Trošelj i Srića, 2013:25*; vlastiti prijevod). Interdisciplinarna znanstvena istraživanja dokazuju da prekomjerna i nekontrolirana izloženost elektroničkim medijima može dovesti do niza zdravstvenih problema, počevši od pretilosti i agresivnog ponašanja (Bushman & Huesmann, 2001 navedeno u Blanuša Trošelj i Srića, 2013:26*; vlastiti prijevod). Tijekom predškolske dobi postoji još veći spektar potencijalno negativnih posljedica (strah, agresivnost, poremećaji spavanja itd.) tijekom izlaganja djece medijima. (Zimmermann, 2008; Li & Atkins, 2004; Harrison & Cantor, 1999 navedeno u Blanuša Trošelj i Srića, 2013: 26*; vlastiti prijevod). Zbog nedostatka upotrebe medijske pismenosti u predškolskom odgoju, neadekvatni sadržaji i pretjerana uporaba elektroničkih medija donose poremećaje koji kasnije čine proces učenja težim (Bushman & Huesmann, 2001; Zimmermann, 2008; Li & Atkins, 2004 navedeno u Blanuša Trošelj i Srića, 2013). Kontrolirana i vođena izloženost medijima može pomoći

u razvoju mnogih vještina, od kreativnosti do prikupljanja informacija u vezi s područjima koja bi bilo teško posjetiti zbog geografskih i kulturnih razlika (Gunter & McAleer, 1997 navedeno u Blanuša Trošelj i Srića, 2013: 26*; vlastiti prijevod). Djeca većinu medijskih navika stječu u domu te stoga roditelji imaju ključnu ulogu u reguliranju utjecaja televizije na djecu. Roditelji moraju ograničiti vrijeme gledanja televizije i ne dopustiti djeci da televizija postane zamjena za vrijeme koje trebaju provesti družeći se s vršnjacima i ukućanima. Oni mogu birati kvalitetne programe s obrazovnom svrhom, a izbjegavati one programe koji prikazuju nasilne sadržaje. Također mogu objasniti zbog čega su neki televizijski sadržaji dobri ili loši. Mogu djeci pomoći da razlikuju dobre i loše postupke likova, njihove motive, ali i posljedice prikazanog ponašanja u stvarnom životu. U Hrvatskoj, roditelji uglavnom imaju nadzor nad sadržajem koji djeca gledaju na televiziji, pa tako 63.4% roditelja navodi kako uvijek nadzire televizijske sadržaje koje dijete gleda na televiziji. Njih 29.5% navodi kako često nadzire, povremeno njih 6%, rijetko 0.7%, a nikad 0.4%. (Ciboci i sur., 2014). Rezultati iz istraživanja koje su proveli Mikić i Rukavina (2006), na uzorku od 160 djece od 1. do 4. razreda osnovne škole ukazuju na to da polovina ispitane djece gleda televiziju do jedan ili dva sata dnevno, a četvrtina više od tri sata. Najčešće gledaju televiziju s braćom ili sestrama, a najmanje gledaju s prijateljima (Sindik, 2011). Dosadašnja istraživanja su pokazala kako zbog negativnih učinaka televizije na djecu, zabrinutiji roditelji češće gledaju televiziju s djetetom, komentiraju televizijske sadržaje te vode računa o vremenu kojeg dijete provodi pred televizijom (Bartaković i Sindik, 2016).

9. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je kod učenika razredne nastave i njihovih roditelja otkriti navike i pravila gledanja televizije u svakodnevnim aktivnostima.

10. ZADACI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

10.1. Zadaci

Prvi zadatak istraživanja bio je izraditi Ljestvicu roditeljskih obrazaca korištenja televizije, utvrditi deskriptivne pokazatelje i pouzdanost skale.

Drugi zadatak istraživanja bio je utvrditi jesu li sociodemografske karakteristike sudionika povezane s njihovim obrascima korištenja televizije.

Trećim zadatkom istraživanja htjelo se utvrditi je li vrijeme koje djeca provode u različitim aktivnostima povezano s roditeljskim obrascima korištenja televizije.

Četvrtim zadatkom istraživanja htjelo se utvrditi u kojim je sve situacijama djetetu poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja.

10.2. Hipoteze istraživanja

Prema prvom zadatku istraživanja postavljena je sljedeća hipoteza:

H1: Ljestvica roditeljskih obrazaca korištenja televizije imat će zadovoljavajuću diskriminativnost u smislu mogućnosti razlikovanja ispitanika prema danim odgovorima na konkretnoj mjeri i zadovoljavajuću pouzdanost mjerenja.

Prema drugom zadatku istraživanja postavljene su sljedeće hipoteze:

H2: Roditelji starije djece manje nadziru sadržaj koji djeca gledaju na televiziji.

H3: Roditelji starije djece manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Prema trećem zadatku istraživanja postavljena su sljedeće hipoteze:

H4: Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima više komuniciraju s djecom o sadržajima i količini vremena provedenim pred TV-om.

H5: Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Prema četvrtom zadatku istraživanja postavljena je sljedeća hipoteza:

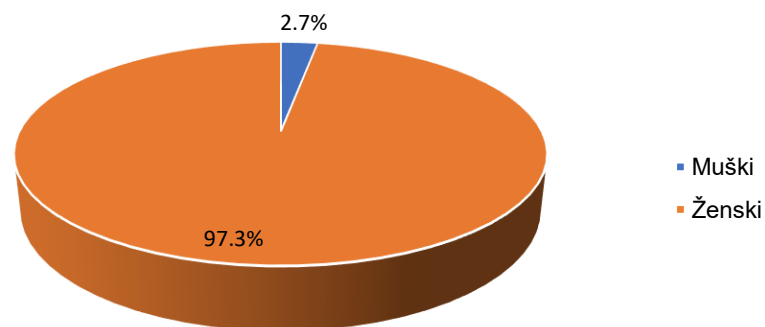
H6: Roditelji dozvoljavaju djetetu gledanje televizijskog sadržaja pretežno iz edukativnih razloga.

11. METODA

11.1. Sudionici

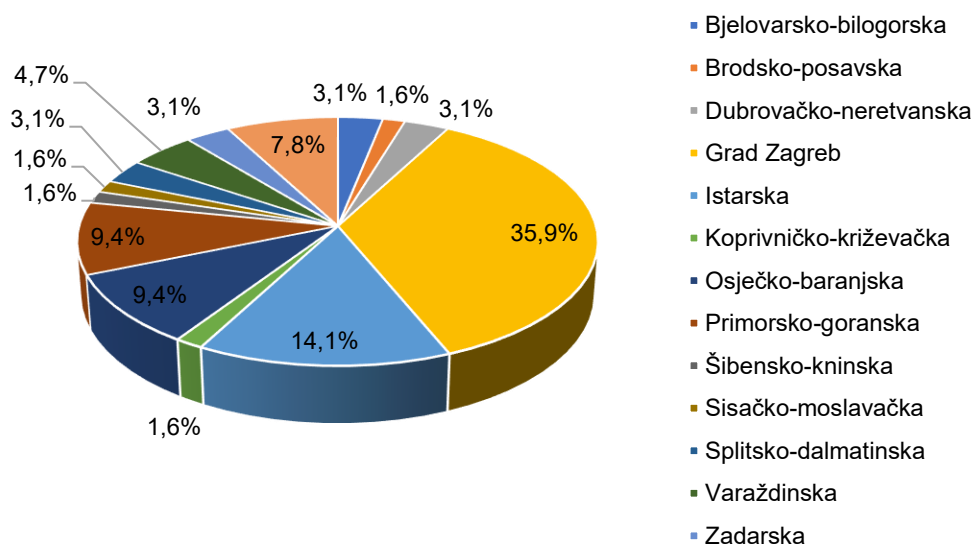
U istraživanju je sudjelovalo 111 roditelja djece razredne nastave, od čega 97,3% ženskih ispitanika. Prosječna dob roditelja bila je 40 godina ($M = 39.45$; $SD = 4.84$), a raspon godina kretao se od 25 do 53 (Grafikon 1).

Grafikon 1. Spol roditelja

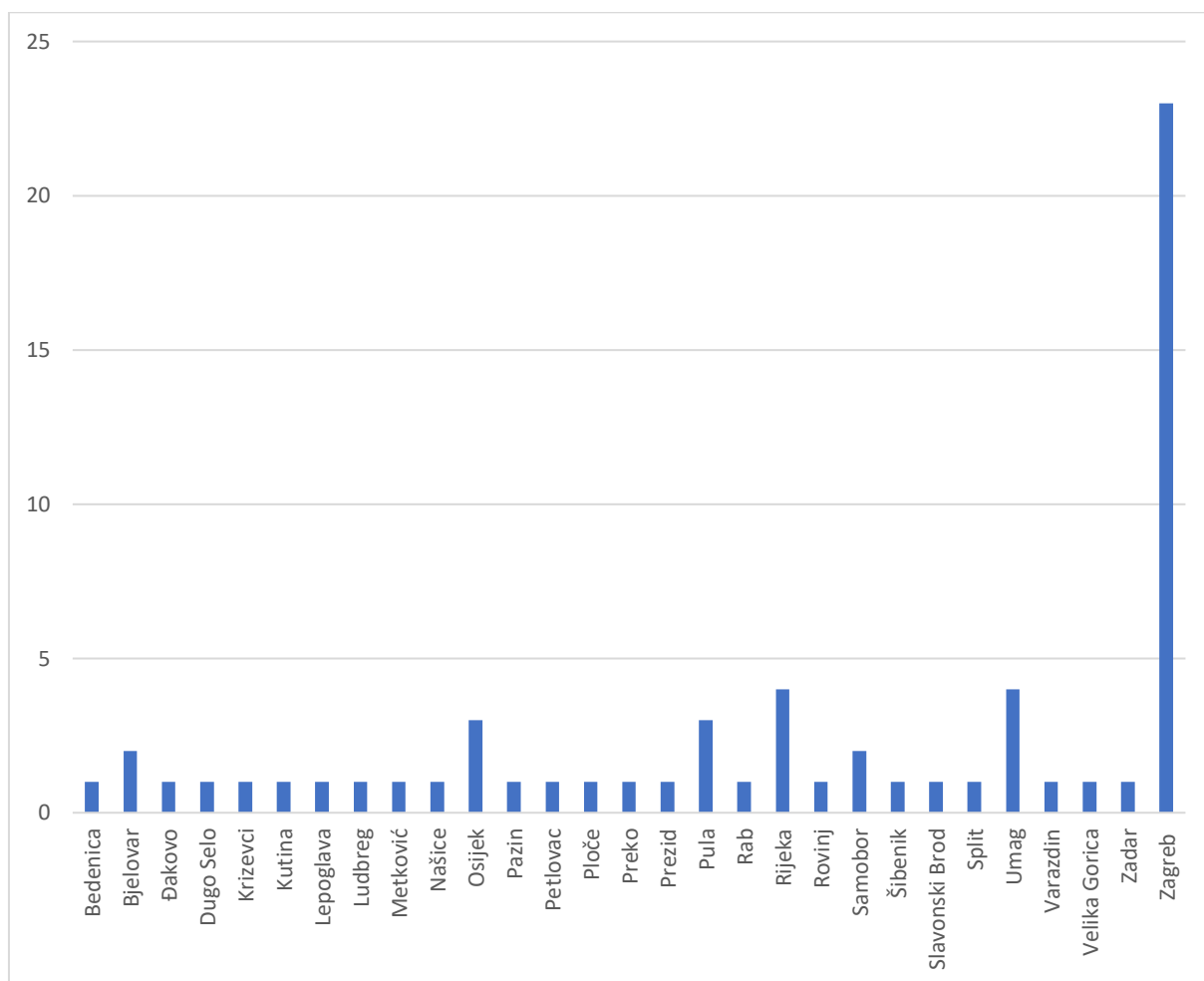
Od ukupno 111 ispitanika, njih 42, 3% se nije izjasnilo iz koje županije dolazi, a 57,7% se izjasnilo. Najveći broj ispitanika dolazi iz Grada Zagreba (35,9%) i Istarske županije (14,1%) (Grafikon 2).

Grafikon 2. Županije

56,8 % ispitanika se izjasnilo iz kojeg grada dolazi dok 43,2 % ispitanika nije. Najveći broj ispitanika dolazi iz Zagreba (Grafikon 3).

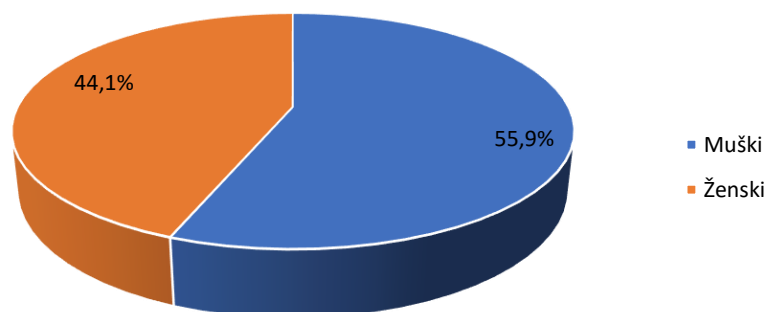
Grafikon 3. Grad

Roditelji su u anketi odgovarali samo za jedno dijete u dobi između 6 i 12 godina koje najviše vremena provodi pred televizijom.

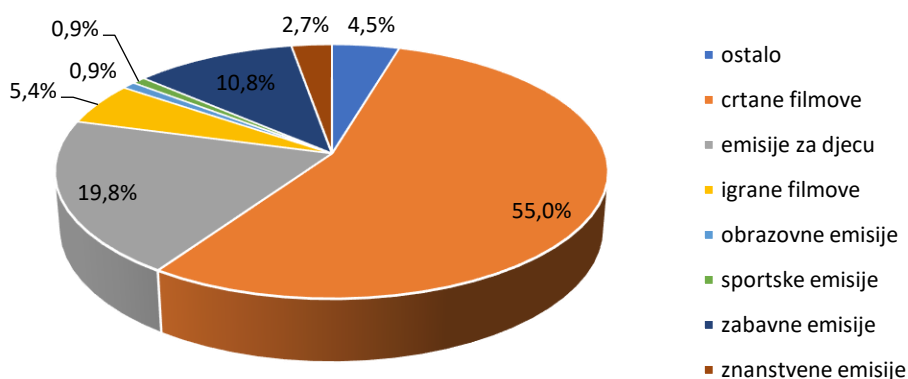
Uzorak djece je sljedeći: 55.9% čine djeca muškog spola, a 44.1% čine djeca ženskog spola (Grafikon 4).

Grafikon 4. Spol djeteta

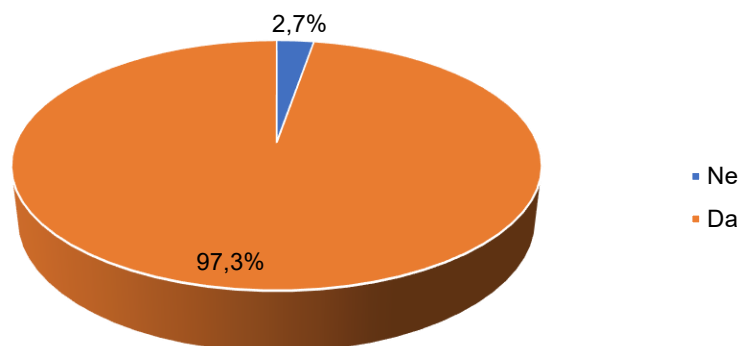
U istraživanju je najveći broj roditelja iznosilo podatke za djecu koja pohađaju 2. razred osnovne škole (28.8%). Najveći postotak djece (55%) u slobodno vrijeme gleda crtane filmove. Nakon crtanih filmova slijede emisije za djecu (19.8%), zabavne emisije (10.8%), igrani filmovi (5.4%), ostalo (4.5%), znanstvene emisije (2.7%), sportske emisije (0.9%) i obrazovne emisije (0.9%). U kategoriji „ostalo“ ispitanici su naveli PlayStation, video klipove i YouTube (Grafikon 5).

Grafikon 5. Što djeca gledaju

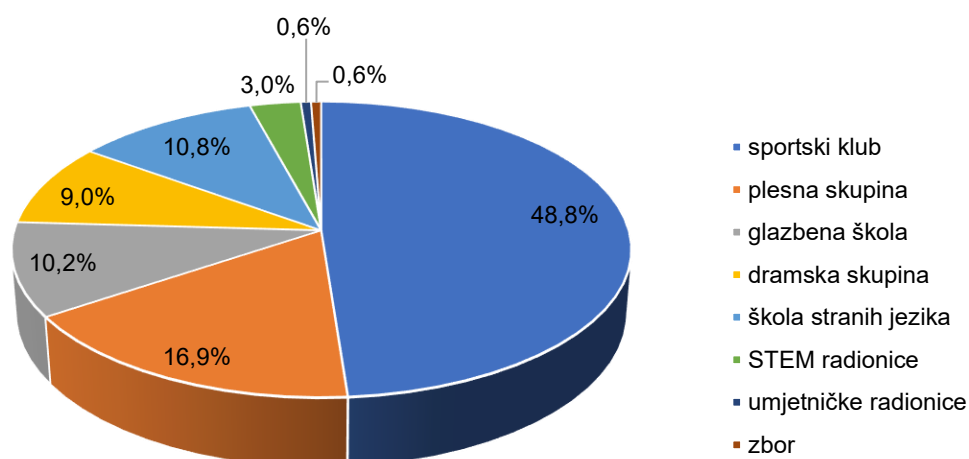
Što se tiče izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti, podaci ukazuju na to da 97,3% djece pohađa neku izvannastavnu ili izvanškolsku aktivnost dok 2,7% djece ne pohađa niti jednu izvannastavnu ili izvanškolsku aktivnost (Grafikon 6).

Grafikon 6. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti

Najveći broj djece je upisano u neki sportski klub (48,8%). Zatim slijede plesna skupina (16,9%), škola stranih jezika (10,8%), glazbena škola (10,2%), dramska skupina (9,0%) i STEM radionice (3,0%). Najmanje djece u svoje slobodno vrijeme pohađa umjetničke radionice (0,6%) i zbor (0,6%) (Grafikon 7).

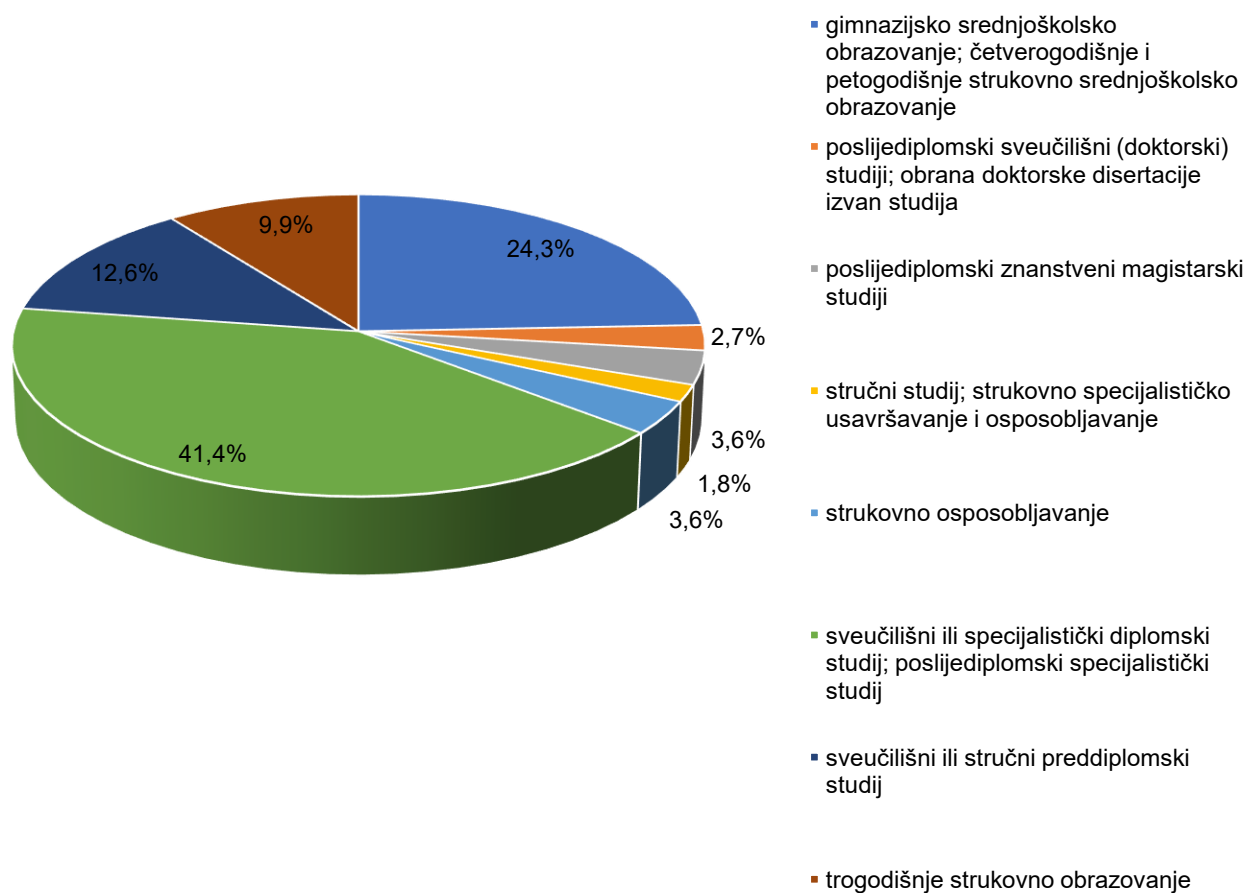
Grafikon 7. Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti koje pohađaju djeca

11.2. Mjere socioekonomskog statusa

Najveći broj ispitanika završilo je sveučilišni ili specijalistički diplomski studij; poslijediplomski specijalistički studij (41.4%) te gimnazijsko srednjoškolsko obrazovanje; četverogodišnje i petogodišnje strukovno srednjoškolsko obrazovanje (24.3%) (Grafikon 8).

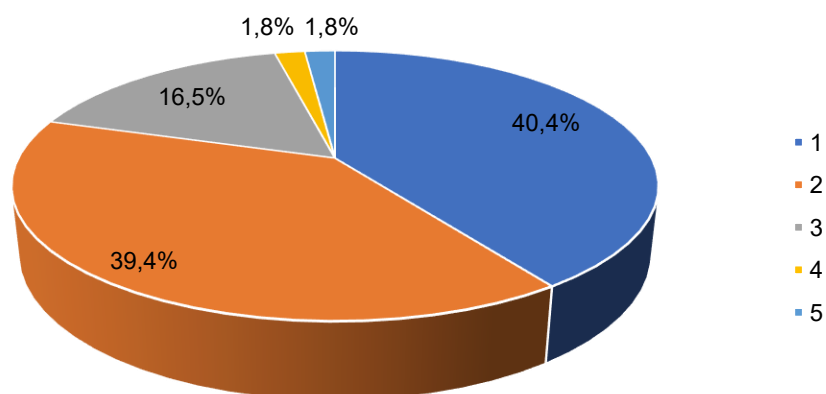
Grafikon 8. Stupanj obrazovanja roditelja

Ispitanici su trebali označiti koliko televizora posjeduju u kući ili stanu u kojem žive. Najveći broj obitelji u kućanstvu posjeduje jedan (40.4%) ili dva televizora (39.4%) dok tri, četiri ili pet televizora posjeduje manji broj kućanstava (Grafikon 9).

Grafikon 9. Broj televizora

Označite koliko televizora posjedujete u kući ili stanu u kojem živite:

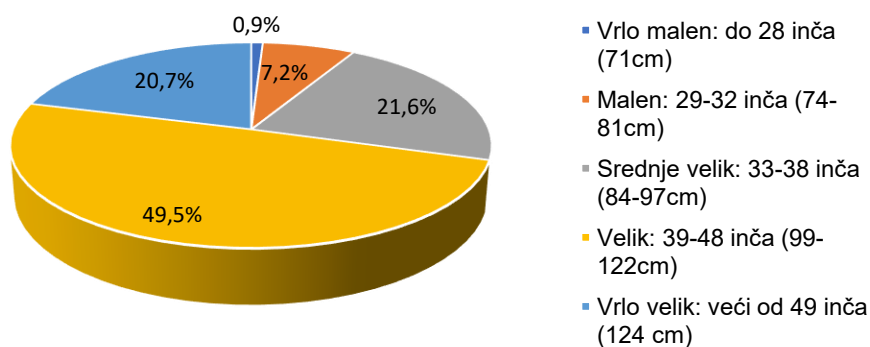

Također se od ispitanika tražilo da označe koliko je velik (po dijagonali ekrana) najveći televizor kojeg posjeduju u kući ili stanu u kojem žive.

49.5% ispitanika kaže kako je najveći televizor u kući velik: 39-48 inča (99-122cm). Zatim slijedi srednje velik televizor: 33-38 inča (84-97cm) (21.6%), vrlo velik: veći od 49 inča (124 cm) (20.7%), malen: 29-32 inča (74-81cm) (7.2%) i vrlo malen: do 28 inča (71 cm) (0.9%) (Grafikon 10).

Grafikon 10. Veličina televizora

Koliko je velik (po dijagonali ekrana) najveći televizor kojeg posjedujete u kući ili stanu u kojem živite?

11.3. Mjere

Za prikupljanje podataka izrađen je *Upitnik o pravilima i korištenju televizije u svakodnevnim aktivnostima djece u razrednoj nastavi*. Upitnik se sastojao od pet dijelova. Prvi dio upitnika obuhvaćao je demografske karakteristike roditelja (spol, dob, rang obrazovanja, županija, grad, broj članova obitelji u kućanstvu te broj zaposlenih članova u kućanstvu).

U drugom dijelu upitnika ispitanici su odgovarali na pitanja koja su se odnosila na televizor u kućanstvu. Od ispitanika se tražilo da upišu koliko televizora posjeduju u kućanstvu te koliko je velik (po dijagonali ekrana) najveći televizor kojeg posjeduju u kući ili stanu u kojem žive.

U trećem dijelu upitnika prikupljeni su demografski podatci o jednom djetetu (spol djeteta, dob djeteta i razred). Roditelji su davali podatke za samo jedno dijete koje najviše vremena provodi pred TV ekranom. U ovom dijelu upitnika se također tražilo od roditelja da procijene koji sadržaj na televiziji njihovo dijete najčešće gleda u slobodno vrijeme.

U četvrtom dijelu upitnika sudionici istraživanja dali su odgovore na Skali roditeljskih obrazaca korištenja televizije, koja se sastoji od sljedećih subskala: Komunikacija o sadržaju i vremenu provedenom pred TV ekranom; Pravila i nadzor nad vremenom provedenom pred TV-om; Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u; TV u pozadini drugih aktivnosti; Nuđenje alternative gledanju TV; Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti; Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada.

Ispitanici su svoje stavove o gore navedenim skupinama pitanja dali na peterostupanjskom formatu odgovora Likertovog tipa 1 – u potpunosti se ne slažem; 2 – ne slažem se; 3 – niti se slažem niti se ne slažem ; 4 – slažem se; 5 – u potpunosti se slažem. U nastavku su dane podljestvice s primjerima po jedne tvrdnje za svaku podljestvicu te Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti za svaku podljestvicu (Tablica 1).

Tablica 1: Podljestvice s primjerima po jedne tvrdnje za svaku podljestvicu te Cronbach alpha (α) koeficijent pouzdanosti za svaku podljestvicu

Podljestvice	Primjer tvrdnje	Cronbach alpha (α) koeficijent pouzdanosti za svaku podljestvicu
Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom	Mišljenja sam da je važno komunicirati s djetetom o njegovim doživljajima nakon pogledanog sadržaja na TV-u.	0.83
Pravila i nadzor nad vremenom provedenim pred TV-om	Određujem vremensko razdoblje u kojemu će dijete gledati TV.	0.72
Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u	Obraćam pažnju na oznake o dobnoj primjerenosti sadržaja kada moje dijete gleda TV.	0.70
TV u pozadini drugih aktivnosti	Smatram da je u redu ostaviti TV da radi u pozadini dok se članovi obitelji bave drugim aktivnostima.	0.77
Nuđenje alternative gledanju TV	Često nudim djetetu razne aktivnosti u kući kako bi ono što manje vremena provodilo pred TV-om.	0.70
Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti	Dopuštam djetetu gledanje televizije kako bi pojelo obrok do kraja.	0.78
Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada	Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu za obavljene školske aktivnosti.	0.93

Također se od ispitanika tražilo da odgovore na sljedeće pitanje otvorenog tipa: *Što mislite, u kojim situacijama je dozvoljeno ili poželjno ponuditi djetetu gledanje televizijskog sadržaja?* Zadnjim dijelom upitnika su se nastojale dobiti informacije o djetetovom vremenu provedenom u različitim aktivnostima. Ispitanici su trebali označiti sljedeće: izvanškolske ili izvannastavne aktivnosti kojima se dijete bavilo prije početka epidemije uzrokovane virusom COVID-19, procijeniti koliko je sati tjedno njihovo dijete provodilo u organiziranim dodatnim aktivnostima koje su označili ili naveli u prethodnom pitanju prije početka epidemije uzrokovane virusom COVID-19, procijeniti koliko je sati tjedno dijete provodilo pred televizijom prije početka i za vrijeme epidemije uzrokovane virusom COVID-19, procijeniti koliko je sati tjedno dijete provodilo vani na

otvorenom prije početka i za vrijeme epidemije uzrokovane virusom COVID-19 te procijeniti koliko je sati tjedno njihovo dijete provodilo igrajući se u zatvorenim prostorima s drugim prijateljima prije i za vrijeme epidemije uzrokovane virusom COVID-19.

11.4. Postupak

Podaci su prikupljeni putem online verzije upitnika u vremenskom razdoblju od 13. svibnja 2020. do 7. srpnja 2020. Anketni upitnik je izrađen pomoću aplikacije Google Forms. Poveznica upitnika je podijeljena na društvenoj stranici Facebook, točnije unutar grupa koje većim dijelom čine roditelji. Sudionici su bili upoznati sa svrhom i ciljem istraživanja. Sudionici su samim ispunjavanjem prihvatili odredbe informiranog pristanka koje su bile navedene na početku ankete.

11.4.1. Detaljan opis promjena na bazi

S obzirom na metodu prikupljanja podataka bilo je potrebno pregledati rezultate i ukloniti očigledne nekonzistentnosti radi dobivanja pouzdanijih rezultata. Pojedine su vrijednosti u istraživanju ispravljene ili uklonjene i smatrat će se nedostajućim podacima, a pojedini ispitanici su u potpunosti isključeni iz istraživanja. Vrijednosti koje su ispravljene, ispravljene su iz sljedećih razloga: pogrešni unosi, nesukladni odgovori na pitanja te navođenje brojeva s decimalama na mjestima na kojima su se tražile procjene u cijelim brojevima. Vrijednosti koje su isključene, isključene su iz sljedećih razloga: nesukladni odgovori na pitanja, pogrešni unos o dobi roditelja, nelogični unos broja sati tjedno provedenih pred TV-om, nepotpuni unos naziva grada, nelogičan unos broja članova obitelji i broja zaposlenih u obitelji. Petero ispitanika je isključeno iz istraživanja. ID=5 je isključen zbog nesklada u odgovaranju na varijablama te nediskriminativnih odgovora na anketnom upitniku. Ispitanik je na roditeljskoj skali obrazaca korištenja televizije označio sve jedinice. ID=41 je isključen iz istraživanja jer se sumnja na to da upitnik nije ispunjavao roditelj. Navedena je dob od 70 godina, upisana je 0 kod ukupnog broja članova u obitelji te kod ukupnog broja zaposlenih članova u obitelji. ID=50 je isključen zbog procjene broja sati na više varijabli (1 000

000) i nediskriminativnih odgovora na dijelu upitnika. Ispitanik je na roditeljskoj skali obrazaca korištenja televizije označio sve trojke. ID=108 je isključen iz sljedećih razloga: preveliki unos broja sati provedenih u organiziranim dodatnim aktivnostima (90 h), nediskriminativni odgovori na roditeljskoj skali obrazaca korištenja televizije (sve petice) te zbog navođenja sporta kao izvannastavne aktivnosti u produženom boravku. Također su brisani odgovori ID=106 budući da je isti upisao dob djeteta na neodgovarajuće mjesto u anketi.

11.4.2. Statistička analiza

Statistički postupci provedeni su korištenjem besplatne probne verzije programa za statističku obradu podataka SPSS 26. Mjere centralne tendencije i raspršenja izražene su aritmetičkom sredinom, standardnom devijacijom i rasponom vrijednosti. Distribucija rezultata provjerena je pokazateljima simetričnosti. Pomoću koeficijenta pouzdanosti Cronbach alpha (α) ispitana je pouzdanost upitnika. Povezanosti između varijabli dobivene su Spearmanovim koeficijentom korelacije. Za izradu tortnih dijagrama korišten je Excel.

12. REZULTATI

12.1. Izrada i metrijske karakteristike Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije

Ljestvica roditeljskih obrazaca korištenja televizije izrađena je u suradnji s mentoricom osmišljavanjem čestica prema dostupnoj literaturi i grupiranjem čestica u kategorije koje korespondiraju teorijski osmišljenim podljestvicama. Klasifikaciju čestica u podljestvice provele su diplomantica i mentorica rada sadržajnom analizom i metodom konsenzusa. U budućim istraživanjima može se empirijski utvrditi konstruktiva valjanost ovako izrađene mjere.

U Tablici 2 su prikazani deskriptivni pokazatelji Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije.

Tablica 2: Deskriptivni pokazatelji Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije

Podljestvice	M	SD	Min	Max	(α)
Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom	22.2883	3.06116	5.00	25.00	0.83
Pravila i nadzor nad vremenom provedenim pred TV-om	17.6577	4.35993	5.00	25.00	0.72
Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u	15.4234	4.49555	5.00	24.00	0.70
TV u pozadini drugih aktivnosti	10.3604	4.65499	5.00	24.00	0.77
Nuđenje alternative gledanju TV	20.4955	3.16766	10.0	25.00	0.70
Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti	13.7568	4.54716	5.00	24.00	0.78
Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada	11.5045	6.05261	5.00	25.00	0.93

Napomena: aritmetička sredina (M), standardna devijacija (SD), dobivena minimalna vrijednost (Min), dobivena maksimalna vrijednost (Max), Cronbach alfa (α) koeficijent pouzdanosti ljestvice; Rezultati su izračunati na N=111 ispitanika; Svaka podljestvica je imala 5 čestica.

Prva postavljena hipoteza glasi: Skala roditeljskih obrazaca korištenja televizije imat će zadovoljavajuću diskriminativnost u smislu mogućnosti razlikovanja ispitanika prema danim odgovorima na konkretnoj mjeri i zadovoljavajuću pouzdanost mjerenja.

Iz Tablice 2 je moguće zaključiti kako su pouzdanosti svih podljestvica prihvatljive ili jako dobre (Cronbach alfa koeficijent iznad 0.7). Diskriminativnost mjerena koeficijentom varijabilnosti (omjer standardne devijacije i aritmetičke sredine) ukazuje da najveću varijabilnost ima varijabla Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada ($CV=0,526$), a najmanju Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom ($CV=0,137$). Sve podljestvice imaju asimetrične distribucije rezultata. Najveća negativna asimetrija je dobivena na podljestvici Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom ($S=-2.515$), a najveća pozitivna asimetrija: TV u pozadini drugih aktivnosti ($S=0.887$), što indicira korištenje neparametrijske statistike.

Osjetljivost mjernog instrumenta je također uglavnom zadovoljavajuća jer, bez obzira na asimetričnost distribucija, na većini tvrdnji ostvaren je teorijski maksimalan raspon odgovora (od 5, što indicira da je barem jedan sudionik istraživanja na svim tvrdnjama podljestvice označio 1 u smislu potpunog neslaganja s tvrdnjom, do 25, što znači da je barem jedan sudionik istraživanja na svim tvrdnjama podljestvice označio 5 u smislu potpunog slaganja s tvrdnjom). Sve podljestvice imaju minimalnu vrijednost 5 osim podljestvice Nuđenja alternative gledanju TV čija je minimalna vrijednost 10.

S obzirom na rezultate, prva postavljena hipoteza se prihvaća.

Prva podljestvica (Tablica 3) sadržavala je tvrdnje koje se odnose na komunikaciju o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom.

Kao što je vidljivo iz podataka prikazanih u Tablici 3, sudionicima je najvažnije upozoriti dijete kako televizijski sadržaji ne nude uvijek točne informacije. Također se iz tablice može zaključiti kako roditelji vode razgovore o televizijskim sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom.

Tablica 3: Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom

<i>Tvrdnje</i>	M	SD	N
Mišljenja sam da je važno komunicirati s djetetom o njegovim doživljajima nakon pogledanog sadržaja na TV-u.	4.04	.883	111
Ako moje dijete vidi neprimjereni sadržaj na TV-u, tada s njime razgovaram o tome.	4.53	.784	111
Smatram da je važno upozoriti dijete da televizijski sadržaji ne nude uvijek točne informacije.	4.76	.636	111
Važno je s djetetom razgovarati o reklamama i njihovom utjecaju na djecu, njihove osjećaje, potrebe i mišljenje.	4.35	.870	111
Smatram da je s djetetom potrebno razgovarati o količini vremena provedenom pred TV ekranom.	4.61	.788	111

Druga podljestvica sadržavala je tvrdnje o pravilima i nadzorom nad vremenom provedenom pred TV ekranom. Rezultati u Tablici 4 pokazuju da roditelji uglavnom određuju vremensko razdoblje u kojemu će dijete gledati TV te se oni i sami drže vremenskog rasporeda gledanja televizije kojeg su dali djeci.

Tablica 4: Pravila i nadzor nad vremenom provedenom pred TV ekranom

<i>Tvrdnje</i>	M	SD	N
Određujem vremensko razdoblje u kojemu će dijete gledati TV.	3.78	1.253	111
Ako sam djetetu dao/dala vremenski raspored gledanja televizije, onda ga poštujem i ja.	3.85	1.169	111

Tijekom školskih praznika i dalje poštujuemo vremenski raspored gledanja TV-a.	2.86	1.354	111
Smatram da je u redu ugasiti TV jedan do dva sata prije spavanja.	3.33	1.384	111
Moje dijete smije provoditi više vremena pred TV-om vikendom, a manje tijekom radnih dana.	3.84	1.203	111

Istraživanjem se htio ispitati i roditeljski stav o nadzoru nad sadržajem prikazanim na TV-u. U Tablici 5 je moguće vidjeti kako se ispitanici najviše slažu s time da gase ili mijenjaju program ako se na televiziji pojavi bilo kakav neprimjeren sadržaj u trenutku kada dijete gleda televiziju. Rezultati pokazuju da roditelji uglavnom ne traže mišljenje drugih roditelja kako bi sa sigurnošću mogli reći da je određen televizijski sadržaj primjeren za njihovo dijete.

Tablica 5: Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u

Tvrdnje

	M	SD	N
Ako vidim da se na TV-u pojavi bilo kakav neprimjeren sadržaj, odmah gasim TV ili mijenjam program.	3.75	1.391	111
Moje dijete gleda TV samo pod mojim nadzorom.	2.83	1.285	111
Obraćam pažnju na oznake o dobnoj primjerenosti sadržaja kada moje dijete gleda TV.	3.73	1.128	111
Uvijek koristim kontrolne postavke koje omogućuju „zaključavanje“ neprimjerenog sadržaja za djecu.	3.32	1.663	111
Često tražim mišljenje drugih roditelja kako bih sa sigurnošću mogao/mogla reći da je određeni televizijski sadržaj primjeren za moje dijete.	1.79	1.153	111

Sljedeća podljestvica sadržavala je tvrdnje koje se odnose na TV u pozadini drugih aktivnosti. U Tablici 6 se može vidjeti kako su se roditelji unutar ove skupine tvrdnji najviše složili s tvrdnjom da ne dozvoljavaju djetetu gledanje televizije dok obavlja svoje aktivnosti koje se odnose na školu.

Tablica 6: TV u pozadini drugih aktivnosti

<i>Tvrdnje</i>	N	SD	N
Smatram da je u redu ostaviti TV da radi u prostoriji u kojoj nikoga nema.	1.89	1.260	111
Smatram da je u redu ostaviti TV da radi u pozadini dok se članovi obitelji bave drugim aktivnostima.	2.19	1.276	111
U našoj obitelji televizija radi u pozadini veći dio dana.	2.40	1.337	111
Dozvoljavam da dijete obavlja svoje aktivnosti koje se odnose za školu dok u pozadini radi televizija.	1.59	1.040	111
Tražim da se televizija ugasi kada dijete izgubi interes za sadržaje koji se prikazuju.	2.30	1.493	111

Podljestvicom Nuđenje alternative gledanju TV, ispitanici su na skali od 1 do 5 iskazali svoj stav o alternativama koje nude djeci kako bi što manje vremena provodila pred televizijom. Kao što je vidljivo u Tablici 7, roditelji najviše potiču dijete na druženje s vršnjacima umjesto gledanja televizije te na aktivnosti izvan kuće. Zatim slijedi nuđenje raznih aktivnosti u kući umjesto gledanja televizije, poticanje sudjelovanja na različitim radionicama i zamjena gledanja televizije aktivnostima u kojima sudjeluje cijela obitelj. Iz dobivenih rezultata je moguće zaključiti kako roditelji zaista nude različite aktivnosti kako bi djeca što manje vremena provodila pred TV ekranom.

Tablica 7: Nuđenje alternative gledanju TV

<i>Tvrdnje</i>	M	SD	N
Često nudim djetetu razne aktivnosti u kući kako bi ono što manje vremena provodilo ispred televizije.	4.08	.936	111
Potičem dijete na aktivnosti izvan kuće umjesto gledanja televizije.	4.58	.745	111
Potičem dijete na druženje s vršnjacima umjesto gledanja televizije.	4.60	.678	111
Gledanje televizije često zamjenjujem aktivnostima u kojima sudjeluje cijela obitelj.	3.42	1.195	111
Potičem dijete da sudjeluje na različitim radionicama.	3.81	1.049	111

Kod sudionika se htio provjeriti i stav o korištenju TV-a za realizaciju drugih ciljeva. Prema dobivenim podacima, iz Tablice 8 je moguće vidjeti kako se roditelji najviše slažu s tvrdnjom da dopuštaju djetetu gledanje televizije kada je ono bolesno kako bi imali vremena za obavljanje drugih aktivnosti. Roditelji se u najvećoj mjeri ne slažu s time da dopuštaju gledanje televizije kako bi dijete pojelo obrok do kraja.

Tablica 8: Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti

<i>Tvrdnje</i>			
	M	SD	N
Dopuštam djetetu gledanje televizije kako bi pojelo obrok do kraja.	1.99	1.268	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kako bih se na miru odmorio/odmorila.	2.51	1.299	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kada mi je potrebno vrijeme i mir za obavljanje drugih poslova.	2.88	1.306	111
Smatram da je u redu koristiti televiziju kao dadilju kada na kratko trebam napustiti dijete kako bih obavio/obavila kupovinu.	2.25	1.338	111
Dopuštam djetetu da gleda televiziju kada je bolesno.	4.12	1.025	111

Sastavljena je i podljestvica s tvrdnjama kako bi se kod roditelja provjerio stav o korištenju televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada. Rezultati u Tablici 9 ukazuju na to da se roditelji u najvećoj mjeri ne slažu s time da dopuštaju gledanje televizije kao nagradu ako im je dijete pojelo zdravi obrok. Najveći broj roditelja slaže se s tvrdnjom da dopuštaju gledanje televizije kao nagradu za obavljene školske aktivnosti.

Tablica 9: Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada

<i>Tvrdnje</i>	M	SD	N
Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu za obavljene školske aktivnosti.	2.65	1.379	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu za obavljene kućanske poslove.	2.45	1.380	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu za napisanu zadaću.	2.43	1.425	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu za pristojno ponašanje.	2.08	1.336	111
Dopuštam djetetu gledanje televizije kao nagradu nakon obroka sa zdravom hranom koju ne voli.	1.89	1.282	111

12.2. Sociodemografske karakteristike sudionika i obrasci korištenja televizije

Druga postavljena hipoteza glasi: Roditelji starije djece manje nadziru sadržaj koji djeca gledaju na televiziji

Kako bi se ispitala druga postavljena hipoteza korišten je Spearmanov koeficijent korelacije. Rezultati ukazuju na to da postoji negativna korelacija između dobi (razreda) djeteta i nadzora nad sadržajem prikazanim na TV-u. Roditelji starije djece koriste manje nadzora nad sadržajem prikazanim na televiziji (Tablica 10).

S obzirom na dobivene rezultate, druga postavljena hipoteza se prihvaća.

Treća postavljena hipoteza glasi: Roditelji starije djece manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Kod ispitivanja treće hipoteze je također korišten Spearmanov koeficijent korelacije. Rezultati također ukazuju na to da postoji negativna korelacija između dobi (razreda) i korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Roditelji starije djece manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti (Tablica 10).

Treća postavljena hipoteza se prihvaća.

Iz Tablice 10 je moguće vidjeti da između podljestvica Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom; Pravila i nadzor nad vremenom provedenom pred TV-om; TV u pozadini drugih aktivnosti; Nuđenje alternative gledanju TV; Korištenje televizije kao nagrade te dobi djeteta i razreda ne postoji značajna korelacija.

Tablica 10: Povezanost između rezultata na podljestvicama Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije te dobi djeteta i razreda kojeg polazi u školi

<i>Korelacije</i>			Dob djeteta (u navršenim godinama života):	Razred:
Spearmanov koeficijent rang korelacije	Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenim pred TV ekranom	Koeficijent korelacije	.050	.107
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.603	.262
		N	111	111
	Pravila i nadzor nad vremenom provedenim pred TV-om	Koeficijent korelacije	-.140	-.111
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.144	.246
		N	111	111
	Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u	Koeficijent korelacije	-.249**	-.344**
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.008	.000
		N	111	111
	TV u pozadini drugih aktivnost	Koeficijent korelacije	.043	-.031
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.653	.748
		N	111	111
	Nuđenje alternative gledanju TV	Koeficijent korelacije	-.073	-.063
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.448	.510
		N	111	111
	Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti	Koeficijent korelacije	-.208*	-.211*
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.028	.026
		N	111	111
	Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada	Koeficijent korelacije	.050	-.050
		Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	.600	.604
		N	111	111

** . p<0,01

*. p<0,05

12.3. Povezanost između vremena kojeg dijete provede u različitim aktivnostima i roditeljskih obrazaca korištenja televizije

Četvrta postavljena hipoteza glasi: Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima više komuniciraju o sadržajima i količini vremena provedenim pred TV-om.

Rezultati u Tablici 11 ukazuju na to da postoji statistički značajna pozitivna korelacija između broja sati provedenih u organiziranim dodatnim aktivnostima i komunikacijom

o sadržajima i vremenu provedenim pred TV-om. Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima više komuniciraju o sadržajima i vremenu provedenim pred TV ekranom i stoga se četvrta postavljena hipoteza prihvaća.

Peta postavljena hipoteza glasi: Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Rezultati u Tablici 11 ukazuju na to da postoji negativna korelacija između broja sati provedenih u organiziranim dodatnim aktivnostima i korištenja TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima u manjoj mjeri koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. S obzirom na dobivene rezultate, peta se hipoteza prihvaća.

Iz Tablice 11 je moguće vidjeti kako ukupan broj organiziranih izvanškolskih aktivnosti nije povezan s niti jednom podljestvicom Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije.

Tablica 11: Prikaz povezanosti između rezultata na podljestvicama Ljestvice roditeljskih obrazaca korištenja televizije te broja organiziranih izvanškolskih aktivnosti u kojima djeca sudjeluju i vremena provedenog u organiziranim dodatnim aktivnostima

			Ukupan broj organiziranih izvanškolskih aktivnosti	Vrijeme provedeno u organiziranim dodatnim aktivnostima
Spearmanov koeficijent rang korelacije	Komunikacija o sadržajima i vremenu provedenom pred TV ekranom	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	0,103 0,284	.190* 0,046
		N	111	111
	Pravila i nadzor nad vremenom provedenim pred TV-om	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	0,095 0,320	0,141 0,140
		N	111	111
	Nadzor nad sadržajem prikazanim na TV-u	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	0,054 0,577	-0,003 0,971
		N	111	111
	TV u pozadini drugih aktivnost	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	-0,127 0,183	0,023 0,809
		N	111	111
	Nuđenje alternative gledanju TV	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	0,037 0,703	0,124 0,195
		N	111	111
	Korištenje TV-a za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	-0,147 0,124	-.205* 0,031
		N	111	111
	Korištenje televizije za realizaciju drugih ciljeva kao nagrada	Koeficijent korelacije Dvosmjerno testiranje značajnosti (p)	-0,186 0,050	0,001 0,992
		N	111	111

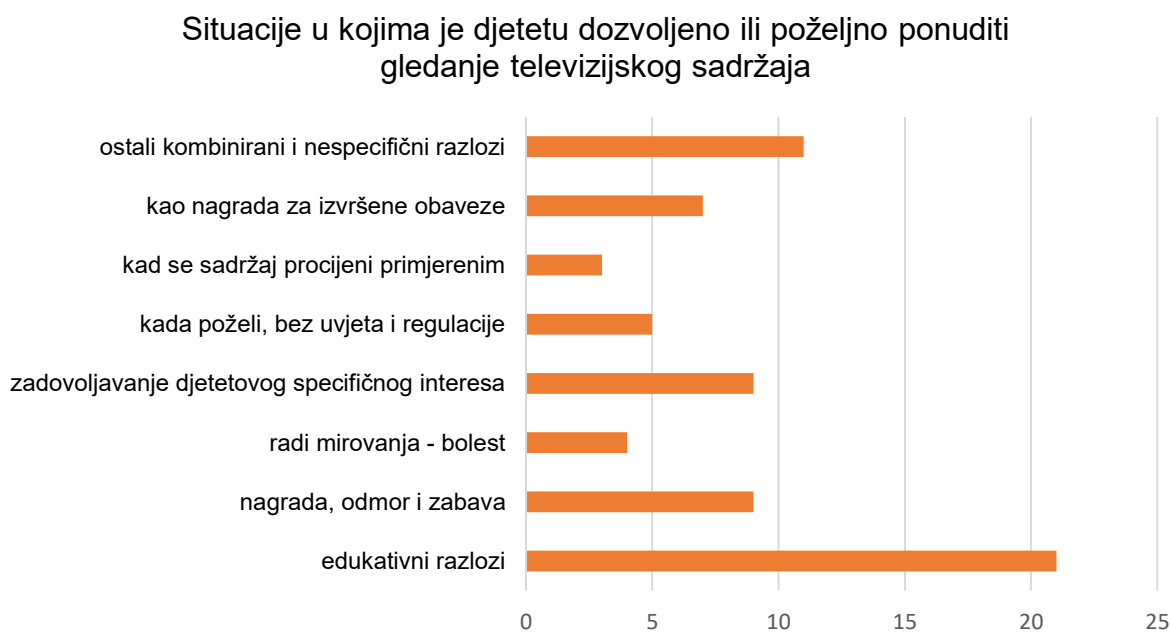
*. p<0.05

12.4. Situacije u kojima je djetetu dozvoljeno ili poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja

Šesta postavljena hipoteza glasi: Roditelji dozvoljavaju djetetu gledanje televizijskog sadržaja pretežno iz edukativnih razloga.

Sudionicima je postavljeno pitanje otvorenog tipa: *Što mislite, u kojim situacijama je dozvoljeno ili poželjno ponuditi djetetu gledanje televizijskog sadržaja?* U Tablici 12 su odgovori sudionika svrstani unutar osam kategorija s obzirom na pojavu učestalosti odgovora. Na postavljeno pitanje je odgovorilo 68 sudionika od ukupno 111 anketiranih.

Tablica 12: Situacije u kojima je djetetu dozvoljeno ili poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja

Roditelji dozvoljavaju djetetu gledanje televizijskog sadržaja pretežno iz edukativnih razloga. Nakon toga po učestalosti odgovora slijede kategorije koje obuhvaćaju nagradu, odmor i zabavu ili zadovoljenje djetetovog specifičnog interesa. Nešto manje je zastupljena kategorija odgovora u kojem je gledanje televizije nagrada za izvršavanje obaveza. Još manje je zastupljena kategorija koja odražava permissivni i liberalni pristup: Kad poželi, bez uvjeta i regulacije. Najmanje su zastupljeni odgovori

u kategorijama koje se odnose na situacije u kojima je dijete prisiljeno mirovati radi bolesti i dopuštanje gledanja samo onih sadržaja koje roditelj procijeni primjerenim.

Za kraj slijedi kategorija Ostali kombinirani i nespecifični razlozi. Ovdje su ispitanici naveli kako je djetetu dozvoljeno gledanje televizije ako vrijeme ne dopušta igranje u parku, ako dijete nema društvo, drugih opcija i sl.

S obzirom na dobivene rezultate, šesta se hipoteza prihvaća.

13. RASPRAVA

Televizija može biti jako korisna za djecu ako se koristi pravilno. Djeca mogu učiti pomoću televizije, razvijati svoje kritičko mišljenje i empatiju. Sve se to može postići komunikacijom koja bi treba slijediti nakon pregledanog sadržaja. Djeca kroz postupke likova na ekranu prolaze kroz pregršt doživljaja. S likovima u filmu tuguju, vesele se, strepe ili ljute. S navedenim emocijama se susreću i u stvarnom svijetu. Komunikacijom tijekom, ali i nakon pregledanog sadržaja djeca lakše proživljavaju negativne emocije i u realnom svijetu. Kako djeca rastu, drukčije i doživljavaju sadržaje koje gledaju na televiziji. Glede toga, bilo bi poželjno da svaki roditelj otprilike poznaje načine shvaćanja televizijskih sadržaja kod djece s obzirom na njihovu dob. S djecom treba komunicirati i o količini vremena provedenim pred TV-om. Današnja mladež sve više vremena provodi pred televizijom, računalom, mobitelom ili tabletom te nije svjesna svih štetnosti do kojih pretjerano gledanje u ekran može dovesti. Roditelji bi trebali odrediti koliko će vremena njihovo dijete koristiti određeni medij i u koje svrhe će se ga ono koristiti. Provedeno istraživanje pokazuje kako u većini kućanstava ipak postoje pravila kada se govori vremenskom rasporedu gledanja televizije. Taj je podatak odličan jer i sam Mikić (2004) tvrdi kako dijete neće razumjeti štetnost pretjeranog gledanja televizije ukoliko i sam roditelj ne ispušta daljinski upravljač iz dlana. Djecu bi bilo dobro učiti o svim pozitivnim i negativnim stranama medija kako bi mediji bili što više korisni, a manje štetni. O medijskoj pismenosti mogu puno toga naučiti u školi, ali i kod kuće. Nadalje, većina roditelja potiče djecu na druženje s vršnjacima te nude svojoj djeci razne aktivnosti kako bi što više vremena provodila vani, a manje pred TV ekranom. Iako su roditelji većinom zaokupljeni poslom, istraživanje pokazuje da velik broj roditelja ima nadzor nad sadržajem koji djeca gledaju na televiziji. Roditelji su se većim dijelom složili s tvrdnjama da obraćaju pažnju na oznake o dobnoj primjerenosti sadržaja te da gase ili mijenjaju program ako se na TV-u pojavi bilo kakav neprimjeren sadržaj. Ti se podaci mogu donekle povezati s istraživanjem kojeg su proveli Ciboci i sur. (2014). Njihovi su podaci pokazali da 64.3% roditelja uvijek nadzire televizijske programe koja njihova djeca gledaju. Budućnost sigurno donosi obilje novih računalnih igrica, igraćih konzola i televizijskih programa. Djeci ne treba zabranjivati korištenje tehnologije, ali ih svakako treba nadzirati, razgovarati s njima i sugerirati ih.

Istraživanje je pokazalo kako roditelji manje nadziru sadržaj koji djeca gledaju na televiziji kod starije djece. Dobiveni podaci su i očekivani budući da se djeca mijenjaju u pubertetu te tada roditelji imaju sve manji uvid u to što njihova djeca rade i gledaju u sobi.

Kod starije djece također manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Starija djeca se mogu sama zabavljati dok mlađa djeca traže puno više pažnje i aktivnosti. To je jedan od mogućih razloga zbog čega roditelji češće koriste televiziju kod mlađe djece kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Dobiveni podaci su očekivani. Djeca više vremena provode u dodatnim aktivnostima te roditelji nisu u mogućnosti koristiti TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Ispitala se i povezanost između vremena kojeg dijete provede u različitim aktivnostima i komunikacije o sadržajima i vremenu provedenim pred TV ekranom. Ustanovilo se da roditelji više komuniciraju o sadržajima i vremenu provedenim pred TV ekranom s djecom koja više sati provode u dodatnim aktivnostima. Rezultati su bili i očekivani. Ako roditelji vode računa o jednoj komponenti (boravak djece u različitim aktivnostima), velika je vjerojatnost da se i brinu o drugoj (komunikacija o sadržajima i vremenu pred TV ekranom).

Također se pitanjem otvorenoga tipa htjelo saznati u kojim je sve situacijama djetetu dozvoljeno ili poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja. Veći broj roditelja navodi kako dozvoljava gledanje televizijskog sadržaja pretežno iz edukativnih razloga. Roditelji znaju kako današnja djeca mogu najviše toga naučiti gledajući televizijske programe.

14. ZAKLJUČAK

Način života postaje sve dinamičniji i zahtjevniji zbog čega ljudi nemaju dovoljno slobodnog vremena za sebe i svoje bližnje. Roditelji veći dio dana provode na radnom mjestu te stoga nisu u mogućnosti nadzirati koje sve televizijske sadržaje njihova djeca gledaju. Istraživanjem su se htjele otkriti navike i pravila gledanja televizije u svakodnevnim aktivnostima djece razredne nastave i njihovih roditelja, a potencijalna korist ovog istraživanja bila je usmjerena na informirano unaprjeđenje korištenja televizije u obitelji.

Skala roditeljskih obrazaca korištenja televizije ima 7 podljestvica te zadovoljavajuću diskriminativnost odgovora i pouzdanost mjerenja.

Istraživanjem je potvrđena hipoteza o povezanosti nekih sociodemografskih karakteristika sudionika s njihovim obrascima korištenja televizije. Utvrđeno je da roditelji starije djece manje nadziru sadržaj koji djeca gledaju na televiziji i u manjoj mjeri koriste TV kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti.

Rezultati također ukazuju da je vrijeme koje djeca provode u različitim aktivnostima povezano s roditeljskim obrascima korištenja televizije. Roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima više komuniciraju o sadržajima i količini vremena provedenim pred TV-om i u manjoj mjeri koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Ukupan broj izvanškolskih ili izvannastavnih aktivnosti nije bio povezan s roditeljskim obrascima korištenja televizije te se može zaključiti da je u smislu odnosa prema televiziji kao mediju relevantnije vrijeme provedeno u izvanškolskim ili izvannastavnim aktivnostima u odnosu na sam broj aktivnosti u kojima dijete sudjeluje.

Završna analiza stavova roditelja o situacijama u kojima je djetetu poželjno ponuditi gledanje televizijskog sadržaja pokazala je da roditelji dozvoljavaju djetetu gledanje televizijskog sadržaja pretežno iz edukativnih razloga.

Kao što je u prethodnim poglavljima istaknuto, u daljnjim istraživanjima bilo bi dobro empirijski provjeriti konstruktnu valjanost izrađene skale. Također, bilo bi interesantno longitudinalnim istraživanjem utvrditi dinamiku razvojnih promjena u odnosu roditelja prema korištenju televizije kao medija tijekom odrastanja njihove djece.

LITERATURA

- AUFDERHEIDE, P. (1993.) *Media Literacy. A Report of The National Leadership Conference on Media Literacy.* Na *National Leadership Conference*. Queenstown, 7.-9. 1992. Queenstown: The Aspen Institute. str. 33.
- BARTAKOVIĆ, S. i SINDIK, J. (2016.) *Medijacijska uloga roditelja prilikom djetetova gledanja televizije.* [Online] 13 (2). str. 95-113. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr>. [Pristupljeno: 20. studenoga 2020.]
- BLANUŠA TROŠELJ, D. i SRIĆA, S. (2014.) *Television Contents and Children's Free Kindergarten Play.* *Croatian Journal of Education.* [Online] 16 (1). str. 25-41. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/117847>. [Pristupljeno: 22. studenoga 2020.]
- BRUSIĆ, R., CIBOCI, L., KANIŽAJ, I., LABAŠ, D., MALIŠA, J., MARKOVIĆ, N., OSMANČEVIĆ, L., ROVIS BRANDIĆ, A. i VUČENOVIĆ, D. (2015.) *Komunikacija odgaja — odgoj komunicira. Emocionalna i medijska pismenost.* Zagreb: Pragma
- CIBOCI, L., KANIŽAJ, I., LABAŠ, D. i OSMANČEVIĆ, L. (2018.) *Obitelj i izazovi novih medija: Priručnik s radnim listićima za roditelje, nastavnike i stručne suradnike.* 3. izdanje. Zagreb: Društvo za komunikacijsku i medijsku kulturu (DKMK).
- CIBOCI, L., KANIŽAJ, I. i LABAŠ, D. (2014.) *Media Education from the Perspective of Parents of Preschool Children: Challenges and Trends in Free Time Media Use,* *Medijska istraživanja*, 20(2), str. 53-69. [Pristupljeno: 22. studenoga 2020.]
- JERČIĆ, M. (2020.) *Mediji i Mi: Multimedijски priručnik za razvoj medijske pismenosti.* Zagreb: POU Samobor
- JURČIĆ, D. (2017.) *Teorijske postavke o medijima – definicije, funkcije i utjecaj.* *Mostariensa: časopis za društvene i humanističke znanosti.* [Online] 21 (1/5). str. 127-136. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/190208>. [Pristupljeno: 5. listopada 2020.]
- ĐURAN, A., KOPRIVNJAK, D. i MAČEK, N. (2019.) *Utjecaj medija u uloga odraslih na odgoj i obrazovanje djece predškolske i rane školske dobi.* [Online] 4 (1). str. 273-283. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/223682>. [Pristupljeno: 22. studenoga 2020.]

Hrvatska enciklopedija (2020). *Televizija*. Enciklopedija.hr. [online] Dostupno na: <<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=60748>> [Pristupljeno: 8 prosinca 2020.]

HERCIGONJA, Z. (2018.) Internet i digitalni mediji kao dionici u procesu formiranja osobnosti djeteta. International Interdisciplinary Simposium PHILOSOPHY OF MEDIA Zagreb 19.-21.2018. "Tribina grada" Kaptol 27, Srećko, Brdovčak Mac (ur.). Sveučilište Sjever, Hrvatsko filozofsko društvo, Centar za filozofiju medija i mediološka istraživanja, Institut za medije JI Europe. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/955256.Internet i digitalni mediji kao dionici u procesu formiranja osobnosti djeteta.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/955256.Internet_i_digitalni_mediji_kao_dionici_u_procesu_formiranja_osobnosti_djeteta.pdf) [Pristupljeno: 24. ožujka 2021.]

KOŠIR, M., ZGRABLJIĆ, N. i RANFL, R. (1999.) *Život s medijima. Priručnik o odgoju za medije*. Zagreb: Doron.

KUTEROVAC JAGODIĆ, G., ŠTULHOFER, A. i LEBEDINA MANZONI, M. (2016.) *Preporuke za zaštitu djece i sigurno korištenje elektroničkih medija*. Zagreb: Agencija za elektroničke medije.

LANIADO, N. i PIETRA, G. (2005.) *Naše dijete, videoigre, Internet i televizija (Što učiniti ako ga hipnotiziraju?)*. Rijeka: studio TiM.

Leksikon radija i televizije (2016.) *Medij*. 2. izd., Zagreb: HRT, Ljevak, 2016.

LETINIĆ, A., HORVAT, M., SESAR, J., BEREKOVIĆ, J., MRAKOVČIĆ, M., KONTOŠIĆ, M., MILOŠ, V. i MORIĆ, D. (2016.) *Čitajmo između redaka - priručnik za razvoj medijske pismenosti*. Zagreb: Gong i Kurziv.

MALOVIĆ, S. (2005.) *Osnove novinarstva*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

MALOVIĆ, S. (2007.) *Mediji i društvo*. Zagreb: Sveučilišna knjižara.

MARIĆ, T. (2003.) *Medijska politika od indoeuropskog praroda do Ujedinjenih naroda*, Mostar: Ziral.

MATAUŠIĆ, M. (1992.) Masmediji u obitelji. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*. [Online] 47 (6). str. 542-555. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=82617. [Pristupljeno: 25. studenoga 2020.]

MIKIĆ, K. (2001.) *Film u nastavi medijske kulture*. Zagreb: Educa.

MIKIĆ, K. (2002.) Mediji u vrtiću. *Bilten Hrvatskog filmskog saveza*. [Online] 38
Dostupno na: http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=213 [Pristupljeno: 23. ožujka 2021.]

MIKIĆ, K. (2004.) Mediji i roditelji. *Bilten Hrvatskog filmskog saveza*. [Online] 46
Dostupno na: http://www.hfs.hr/hfs/zapis_clanak_detail.asp?sif=483 [Pristupljeno: 23. ožujka 2021.]

MLINAREVIĆ, V. (2004.) Dijete i televizija // 3. *stručni i znanstveni skup Rastimo zajedno : zbornik radova* / Babić, Nada ; Irović, Stanislava ; Redžep-Borak, Zora (ur.). Osijek: Centar za predškolski odgoj ; Visoka učiteljska škola. Dostupno na: [https://bib.irb.hr/datoteka/504723.Microsoft Word - Dijete i televizija.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/504723.Microsoft%20Word%20-%20Dijete%20i%20televizija.pdf)
[Pristupljeno: 24. studenoga 2020.]

SINDIK, J. (2012.) Kako roditelji percipiraju utjecaj medija na predškolsku djecu? *Medijska istraživanja: znanstveno-stručni časopis za novinarstvo i medije*. [Online] 18 (1). str. 3-33. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/85379>. [Pristupljeno: 24. studenoga 2020.]

SIGMAN, A. (2010.) *Daljinski upravljani. Kako televizija šteti našim životima – i što po tom pitanju možemo učiniti*. 1. izdanje. Zagreb: Ostvarenje.

TEŽAK, S. (2002.) *Metodika nastave filma*. Zagreb: Školska knjiga.

TRESTENJAK, T. (2006.) Ovisnost o televiziji. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*. [Online] 61 (1). str. 79-88. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/943>. [Pristupljeno: 24. studenoga 2020.]

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad bavi se uvjerenjima i pravilima korištenja televizije u svakodnevnim aktivnostima. Cilj istraživanja u ovom radu bio je kod učenika razredne nastave i njihovih roditelja otkriti navike i pravila gledanja televizije u svakodnevnim aktivnostima. Podaci su prikupljeni putem online verzije upitnika. U istraživanju je sudjelovalo 111 roditelja te su roditelji u anketi odgovarali samo za jedno dijete u dobi između 6 i 12 godina koje najviše vremena provodi pred televizijom. Današnja djeca postaju sve veći konzumenti medija, a televiziju, kako govori literatura, smatramo najjačim medijem za dječju populaciju. Dobiveni podaci istraživanja ukazuju na to roditelji manje nadziru sadržaj koji djeca gledaju na televiziji kod starije djece. Kod starije djece također manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Istraživanjem se također otkrilo da roditelji čija djeca provode više sati u dodatnim aktivnostima manje koriste TV za realizaciju drugih ciljeva kao distraktor za dobivanje vremena za ostale aktivnosti. Nadalje, roditelji više komuniciraju o sadržajima i vremenu provedenim pred TV ekranom s djecom koja više sati provode u dodatnim aktivnostima te većina njih smatra kako je najpoželjnije ponuditi djeci gledanje televizijskih sadržaja pretežno iz edukativnih razloga.

Ključne riječi: mediji, televizija, djeca, roditelji, razredna nastava

SUMMARY

This thesis deals with the beliefs and rules of using television in everyday activities. The aim of this research paper was to discover the habits and rules of watching television in primary school students and their parents during their everyday activities. The data were collected through an online version of a questionnaire. 111 parents participated in the research. The parents gave their answers for only one child between the ages of 6 and 12 who usually spends more time watching the television. Today's children are becoming huge consumers of the media, of which television, as quoted, is the most popular. The data indicate that parents usually have less control over the content that children watch in older children. They also use the television less as a distractor to gain more time for other activities in older children. The research has also shown that parents whose children spend more hours in extracurricular activities use the TV less as a distractor to gain time for other activities. Furthermore, parents communicate more about the content and the time spent in front of the television with children who spend more hours in extracurricular activities. In addition, most of them would offer children watching television content mainly for educational purposes.

Keywords: media, television, children, parents, primary school